МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МИТНОЇ СПРАВИ

КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ ТА ТОВАРОЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)
на тему: РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Здобувач вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, ММІМ-22-1 групи,
спеціальності 073 «Менеджмент»,
освітня програма «Менеджмент митної справи» _____ Руденко Тетяна Сергіївна

Науковий керівник _____ Цимбалюк Світлана Ярославівна, к.е.н., доцент

Гарант освітньо-професійної Програми _____ Гребельник Олександр Петрович, д.е.н., проф.

Допущено до захисту за рішенням кафедри митної справи та товарознавства протокол від «24» 01 2024 р. № 7

Завідувач кафедри _____ Зубрицький Артур Ігорович, к. е. н.

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 11 21.01.2024
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту
(до захисту, на доопрацювання)
(дата) (підпис, прізвище, ініціали)

(підпис, прізвище, ініціали)

(підпис, прізвище, ініціали)

Результат захисту добре 06.02.2024
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Л.В. Дейнеко
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
(підпис) О.П. Требельчик
(ініціали, прізвище)

(підпис) О.В. Мельничек
(ініціали, прізвище)

(підпис) Ю.В. Мекетенко
(ініціали, прізвище)

ьної особи)

ніціали)

ніціали)

ніціали)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10			А.В. Дейнеко О.П. Требельник О.В Мельник Т.В. Мякінченко О.Ю. Хорунженко
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	88		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
88	B	добре	06.02.2024	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Освітня програма «Менеджмент митної справи»

Затверджую

Завідувач кафедри митної справи

та товарознавства _____ О. П. Гребельник

«10» 02 2023 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувачу вищої освіти

Руденко Тетяни Сергіївни

1. Тема кваліфікаційної роботи

Регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України

Затверджена наказом ректора від «15» грудня 2022 р. №1289

2. Строк здачі закінченої роботи «02» грудня 2023 р.

Мета роботи – комплексне дослідження теорії та практики надання та переміщення гуманітарної допомоги та розроблення на цій основі науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України.

Об'єкт дослідження – процес переміщення через митний кордон гуманітарної допомоги.

Предмет дослідження – регулювання надання та перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон України.

Орієнтовна база дослідження – Державна митна служба України

Вихідні дані до роботи митна статистика України, навчальна та наукова література за темою дослідження.

3. Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, графіки.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон України

1.1. Поняття, цілі та принципи надання гуманітарної допомоги

1.2. Організаційно-правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний кордон України

РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон України

2.1 Митний контроль гуманітарної допомоги , яка переміщується через митний кордон України

2.2. Митне оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою

2.3. Особливості застосування механізму нетарифного регулювання при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України

РОЗДІЛ 3. Напрями удосконалення регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон України

3.1. Міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон

3.2. Основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги

5. Календарний план виконання роботи

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проєкту)	Строк виконання етапів р	
		За планом	Факт
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	01.10.2022	01.10
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	02.11.2022	02.11
3	Видача завдання науковим керівником	22.02.2023	22.02
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	06.05.2023	06.05
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	02.09.2023	02.09
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	03.10.2023	03.10
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	23.11.2023	23.11
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.12.2023	02.12
9	Попередній захист роботи	21.12.2023	26.12
10	Отримання відгуку керівника роботи	12.01.2024	12.01
11	Отримання зовнішньої рецензії	20.01.2024	
12	Допуск роботи зав.кафедрою до захисту	26.01.2024	
13	Захист роботи	.02.2024	

6. Дата видачі завдання: «22» лютого 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ (підпис) Цимбалюк С. Я.

Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Гребельник О. П.

Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Руденко Т. С.

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
Руденко Тетяни Сергіївни
На тему «Регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України»

Україна, як країна, що тривалий час знаходиться у стані воєнних дій, має значну потребу у гуманітарній допомозі. Громадяни країн усього світу, уряди, благодійні організації, підприємства різного масштабу спрямовують свої зусилля на допомогу біженцям, громадянам нашої держави та Збройним силам України. Однак у процесі ввезення гуманітарної допомоги на митну територію України виникає багато процедурних питань, особливо якщо мова йде про товари військового призначення та/або подвійного використання. Тому обрана тема є нагальною і актуальною.

У роботі уточнено поняття та принципи надання гуманітарної допомоги. Проведено дослідження організаційно - правового забезпечення надання гуманітарної допомоги. За результатами аналізу виявлено недоліки митного контролю та митного оформлення товарів гуманітарної допомоги, яка переміщується через митний кордон України.

Результати дослідження обумовлюють практичну значущість роботи, що визначається можливістю її використання для вивчення проблем регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон. Окремі питання дослідження пройшли апробацію та опубліковані у матеріалах XIV міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції».

У процесі роботи усі зауваження обговорювалися.

У цілому, мета роботи досягнена, за умови успішного захисту робота заслуговує високої оцінки та може бути представлена на захист перед екзаменаційною комісією.

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

Цимбалюк Світлана Ярославівна _____ _____

(підпис) **(дата)**

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу

Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти_____

_ **Руденко Тетяни Сергіївни**

(прізвище, ініціали)

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «14» 01 2024 № 7 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

~~В.о.~~ завідувача кафедри _____ А.І. Гудзинський

(Підпис)

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
«Регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України»
студентки Державного податкового університету (м. Ірпінь)
Руденко Тетяни Сергіївни
на здобуття освітнього ступеня магістр
за освітньою програмою Менеджмент митної справи
зі спеціальності 073 МЕНЕДЖМЕНТ

Переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон є складним і багаторівневим процесом, який регулюється законодавством України та міжнародними актами. Він включає в себе такі етапи, як визнання гуманітарної допомоги, її митне оформлення, контроль за її використанням тощо. Війна в Україні призвела до значного зростання обсягів гуманітарної допомоги, яка надходить до країни. Це вимагає вдосконалення правового регулювання переміщення гуманітарної допомоги, щоб забезпечити її своєчасне та ефективне надходження до потребуючих тому дослідження проблемних аспектів переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України є актуальним.

Робота написана відповідно до мети і завдань, тема розкрита достатньо повно і на прикладі міжнародного досвіду регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон виокремлено основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги в Україні.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У роботі сформовано 4 таблиці, 17 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел містить 44 найменування.

Структура роботи дозволила в повній мірі розкрити тему і містить 3 розділи у яких розкрито визначення поняття, цілі та принципи надання гуманітарної допомоги; досліджено організаційно-правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний кордон України; проаналізовано митний контроль гуманітарної допомоги, яка переміщується через митний кордон України; висвітлено особливості застосування механізму нетарифного регулювання при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України; проаналізовано міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон та виокремлено основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги.

Переваги роботи полягають в можливості застосування даних та аналізу, що сприятимуть вдосконаленню та спрощенню процедури перевезення гуманітарної допомоги, що сприятиме покращенню та налагодженню безперебійного доступу до гуманітарної допомоги для

потерпілих, військових та надасть можливість покращити навички злагодженого реагування в надзвичайних ситуаціях.

Разом з перевагами є певні неточності та недоліки. Зокрема, місцями трапляються граматичні помилки та деякі неточності в оформленні. На сторінці 21 автор наводить статистику про складання протоколів щодо порушення митних правил. Варто було б охарактеризувати основні причини порушень, що в них вказані та можливі причини їх виникнення.

Загалом робота має завершений вигляд, є самостійним дослідженням, відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт і може бути допущена до захисту.

Рецензент:
К.е.н., доцент, завідувачка кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького А. М. Прощаликіна

ПІДПИС Прощаликіної
ЗАСВІДЧУЮ
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Начальник відділу кадрів
30.11. 2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ * ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО * 02125622
ВІДДІЛ КАДРІВ

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Руденко Тетяна Сергіївна

Курс/група _____МММ-22-1_____

Тема дипломної роботи

Регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України

П. І. Б. наукового керівника

Цимбалюк Світлана Ярославівна

Дата захисту: 20.01.24

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 100,00%
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 0,00%, цитат 2,04%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

АНОТАЦІЯ

Регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України

Мета роботи полягає в дослідженні процесів регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України.

Завданнями роботи є визначити поняття, цілі та принципи надання гуманітарної допомоги; дослідити організаційно - правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний кордон України; проаналізувати митний контроль гуманітарної допомоги, яка переміщується через митний кордон України; оцінити митне оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою; з'ясувати особливості застосування механізму нетарифного регулювання при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України; вивчити міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон; висвітлити основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги.

Предметом дослідження є регулювання перевезення гуманітарної допомоги, зокрема міжнародні нормативні акти, національне законодавство, проблеми, пов'язані з перевезенням.

Об'єктом дослідження виступає процес переміщення через митний кордон гуманітарної допомоги.

Базою дослідження виступає Державна митна служба України.

За результатами дослідження сформульовані рекомендації та пропозиції, що будуть сформульовані на основі отриманих даних та аналізу, сприятимуть вдосконаленню процедур та механізмів контролю, а також покращенню співпраці між гуманітарними організаціями та митними службами. Це сприятиме забезпеченню швидкого та безперебійного доступу до гуманітарної допомоги для потерпілих та покращенню реагування щодо надзвичайних ситуацій.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить 4 таблиці, 17 рисунків, 3 додатків. Список використаних джерел містить 44 найменування.

Ключові слова: гуманітарна допомога, гуманітарні вантажі, є державна митна служба України, митне оформлення, митниця, митний контроль, перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон.

Рік виконання дипломної роботи 2023 рік.

Рік захисту роботи 2024 рік.

ABSTRACT

Regulation of humanitarian aid movement across the customs border of Ukraine

The purpose of the work is to investigate the processes regulating the movement of humanitarian aid across the customs border of Ukraine.

The objectives of the study are to define the concepts, goals, and principles of providing humanitarian aid; explore the organizational and legal framework for providing humanitarian aid and its movement across the customs border of Ukraine; analyze the customs control of humanitarian aid being transported across the customs border of Ukraine; assess the customs clearance of goods recognized as humanitarian aid; identify the peculiarities of applying non-tariff regulation mechanisms in the movement of humanitarian aid across the customs border of Ukraine; study the international experience in regulating the transportation of humanitarian aid across the customs border; highlight the main directions for improving legislative and legal enforcement practices in the field of providing and moving humanitarian aid.

The subject of the study is the regulation of humanitarian aid transportation, including international regulatory acts, national legislation, and issues related to transportation.

The object of the study is the process of moving humanitarian aid across the customs border.

The research is based on the State Customs Service of Ukraine.

The results of the research formulate recommendations and proposals based on the obtained data and analysis, contributing to the improvement of procedures and control mechanisms, as well as enhancing cooperation between humanitarian organizations and customs services. This will facilitate rapid and uninterrupted access to humanitarian aid for affected individuals and improve responses to emergencies.

The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions to the chapters, general conclusions, a list of used sources, and appendices. The work contains 4 tables, 17 figures, and 3 appendices. The list of used sources includes 44 references.

Keywords: humanitarian aid, humanitarian cargo, State Customs Service of Ukraine, customs clearance, customs, customs control, transportation of humanitarian aid across the customs border.

Year of thesis completion: 2023.

Year of thesis defense: 2024.

З М І С Т **Стор.**

ВСТУП……. 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ……. 6

1.1. Поняття, цілі та принципи надання гуманітарної допомоги……. 6

1.2.Організаційно-правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний кордон України……. 11

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ……. 19

2.1. Митний контроль гуманітарної допомоги, яка переміщується через митний кордон України……. 19

2.2.Митне оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою…. 25

2.3. Особливості застосування механізму нетарифного регулювання при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України 32

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ…… 37

3.1 Міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон……. 37

3.2 Основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги….. 45

ВИСНОВКИ…… 55

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……... 59

ДОДАТКИ……... 65

ВСТУП

Актуальність теми. Гуманітарна допомога є невід'ємною складовою глобального гуманітарного виміру, забезпечуючи допомогу потерпілим від конфліктів, природних катастроф, бідності та інших складних ситуацій. Україна, як країна, що постійно знаходиться під загрозою конфліктів та надзвичайних ситуацій, має значну потребу у гуманітарній допомозі.

Тривалий час Україна протистоїть збройній повномасштабній агресії з боку російської федерації. Протягом всього періоду дії воєнного стану громадяни країн усього світу, уряди, благодійні організації, підприємства різного масштабу спрямовують свої зусилля на допомогу біженцям, громадянам нашої держави та Збройним силам України. Однак у процесі ввезення гуманітарної допомоги на митну територію України виникає багато процедурних питань, особливо якщо мова йде про товари військового призначення та/або подвійного використання.

Регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон стає складним завданням через велику кількість нормативно-правових актів та процедур. Тому актуальністю даного дослідження є необхідність вдосконалення регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України з метою забезпечення швидкого та ефективного доступу до необхідних ресурсів для потерпілих.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Дослідженням питань митного оформлення гуманітарних вантажів від національних та іноземних донорів свого часу займались Антонович М. М., Буздуган Я. М., Білак А. А., Васковець О.Е, Деркач Е.М., Коваль Н. О., Макарова О. О., Мединська Г. А., Сорока Є.Є., Хігні Д та інші.

Дослідження проблематики переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України науковці та практики обмежували лише розглядом окремих митних формальностей, пов'язаних, в основному, з митним

оформленням гуманітарної допомоги. Тому проблема переміщення цієї категорії товару через митний кордон держави є надзвичайно актуальною, особливо в умовах військового стану і зобов'язує детально зупинитися на її аналізі та визначенні специфіки переміщення такої допомоги.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження процесів регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України.

Головними *завданнями* кваліфікаційної роботи є:

- визначити поняття, цілі та принципи надання гуманітарної допомоги;
- дослідити організаційно - правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний кордон України;
- проаналізувати митний контроль гуманітарної допомоги, яка переміщується через митний кордон України;
- оцінити митне оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою;
- з’ясувати особливості застосування механізму нетарифного регулювання при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України;
- вивчити міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон;
- висвітлити основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги.

Об‘єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес переміщення через митний кордон гуманітарної допомоги.

База дослідження. Базою дослідження є Державна митна служба України.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є регулювання перевезення гуманітарної допомоги, зокрема міжнародні нормативні акти, національне законодавство, проблеми, пов'язані з перевезенням.

Методи дослідження. У кваліфікаційні роботі використано наступні загальнонаукові і спеціальні методи наукових досліджень: аналізу та синтезу, логічного узагальнення, морфологічний метод (дослідження теоретичних аспектів регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон України); графічний і табличний методи, а також методи стратегічного конкурентного аналізу, (аналіз практичних аспектів регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон України); метод аналізу та синтезу (при визначенні напрямів удосконалення регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон України).

Інформаційна база дослідження. У процесі дослідження буде використана широка інформаційна база, яка включатиме наукові статті, монографії, законодавчі акти, документи міжнародних організацій, звіти гуманітарних організацій, статистичні дані та інші джерела, пов'язані з регулюванням переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Рекомендації та пропозиції, що будуть сформульовані на основі отриманих даних та аналізу, сприятимуть вдосконаленню процедур та механізмів контролю, а також покращенню співпраці між гуманітарними організаціями та митними службами. Це сприятиме забезпеченню швидкого та безперебійного доступу до гуманітарної допомоги для потерпілих та покращенню реагування щодо надзвичайних ситуацій.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить 4 таблиці, 17 рисунків, 3 додатків. Список використаних джерел містить 44 найменування.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

1.1 Поняття, цілі та принципи надання гуманітарної допомоги

Під час криз, таких як стихійні лиха, пандемії та війна, гуманітарна допомога відіграє життєво важливу роль у порятунку життів. Ефективний і дієвий імпорт гуманітарної допомоги має вирішальне значення для забезпечення своєчасного надходження основних товарів до постраждалих людей.

Першою зафіксованою документально гуманітарною допомогою була підтримка у 70-их роках XIX ст. населення Північного Китаю, котре потерпало від Голодомору. Завдяки британському місіонеру Тімоті Річарду було утоврено спеціальний міжнародний комітет, котрий займався збором грошей при підтримці дипломатів, підприємців і місіонерів. Поняття «гуманітарна допомога» було введено в міжнародний правовий обіг в кінці XIX ст. із створенням руху Червоного Хреста, але в кінці 80-х – напочатку 90-х років XX ст. в законодавчих актах Союзу РСР використовується поняття «гуманітарна допомога» [7].

В. А. Акімов, В. Я. Богачов, В. К. Владимировський, В. В. Лєсних, В. А. Макєєв, В. Д. Новіков, В. І. Сорокін, А. В. Шевченко гуманітарною вважають «допомогу, що надається населенню на добровільних засадах у разі надзвичайних ситуацій різного характеру без прагнення до будьякої фінансової або політичної вигоди з метою полегшення поневірянь і складного становища постраждалих» [11, с. 156].

О. Ю. Літвіна та В. О. Чепурнов поняття «гуманітарна допомога» трактують як специфічну форму благодійної діяльності. Тієї ж самої думки притримується Я. М. Буздуган, наголошуючи важливості доповнення ст. 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» поняттям гуманітарної допомоги як специфічного напряму благодійної діяльності [2, с. 91].

Відповідно до Закону України № 1192 «Про гуманітарну допомогу» [23] гуманітарна допомога – «цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв’язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану».

Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва та повинна спрямовуватись згідно із обставинами, об'єктивними потребами, згоди її одержувачів та за умови додержання вимог статті 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [24].

Згідно із принципами, які закріплені в міжнародному праві, гуманітарна допомога є заходами із захисту і догляду за людьми в умовах гуманітарної кризи, що виходять поза межі первинної медичної допомоги.

Гуманітарна допомога організовується переважно після надзвичайних ситуацій і гуманітарних криз в першу чергу спрямовується на спасіння життя людей, полегшення страждань, допомогу людям із гідністю боротись із важкими обставинами, запобігання виникненню епідемій тощо [16].

Набувачами ж гуманітарної допомоги є фізичні і юридичні особи, котрі потребують гуманітарної допомоги та котрим вона надається. Перелік одержувачів гуманітарної допомоги визначено статтею 1 Закону 1192 [23]. Ними є релігійні чи громадські організації і благодійні фонди, котрі визначені

в Єдиному реєстрі отримувачів допомоги. Гуманітарна допомога і благодійництво ніяк не можуть пов'язуватись із фінансуванням та діяльністю політичних партій. Схематично процес одержання гуманітарної допомоги відображено на рис 1.1.

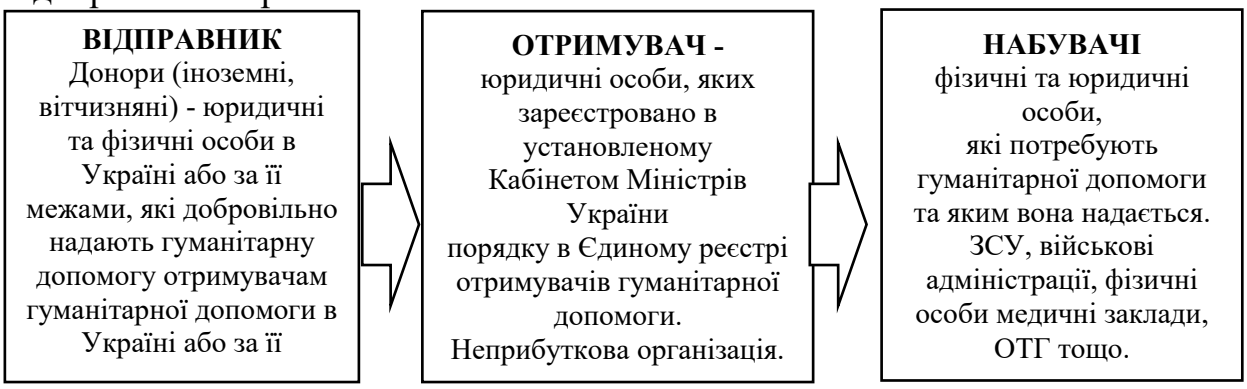

Рис 1.1 Процес отримання гуманітарної допомоги

Джерело: [23]

Для організацій, які здійснюють збір гуманітарної допомоги, обов'язковою умовою є ведення первинних документів на всіх етапах: від заявки до отримання та розподілу кінцевим набувачам. І хоча далеко не всі форми документів мають встановлений зразок, діючим законодавством не забороняється запроваджувати свої, власні форми первинних документів. Головна умова полягає в тому, щоб процес обліку був максимально прозорим, регулярним та об'єктивним [44].

Форми надання гуманітарної допомоги показано у табл 1.1:

Таблиця 1.1

Форми надання гуманітарної допомоги

№	Форма	Характеристика
1	Продовольча та харчова допомога	«Може включати раціони для переміщених осіб, зокрема спеціальне харчування для дітей із гострою недостатністю харчування; в умовах посухи – насіння й добрива для фермерів».
2	Медична допомога	«Включає кампанії вакцинації, запобігання епідеміям, лікування травм і створення первинних медичних клінік; надання ліків, лікарняного обладнання, навчання персоналу та організації доступу до базової медичної допомоги, зокрема вагітні жінки й діти».
3	Доступ до чистої води й санітарії	«Допомога включає буріння свердловин, установлення насосних станцій, туалетів, прокладання водопроводів, очищення стічних вод і навчання гігієни».

4	Надання укриття	«Постраждалі отримують намети, пластикові покриття або інші види укриття; здійснюються ремонт інфраструктури, психосоціальна підтримка та освіта».
5	Повітряні перевезення	«Доступ до багатьох криз на суші абона воді може бути складним, а подекуди й неможливим через відсутність надійних доріг, портів й іншої інфраструктури. Тому ЄС фінансує гуманітарні повітряні перевезення, які часто є єдиним способом дістатися до віддалених районів і до людей, які потребують допомоги».

Джерело: [13]

Чітко визначеної класифікації товарів гуманітарної допомоги у діючому законодавстві немає. Одночасно дослідження гуманітарної допомоги, що поставляється у нашу країну, дає змогу провести такий умовний поділ на головні види гуманітарної допомоги (рис 1.2).

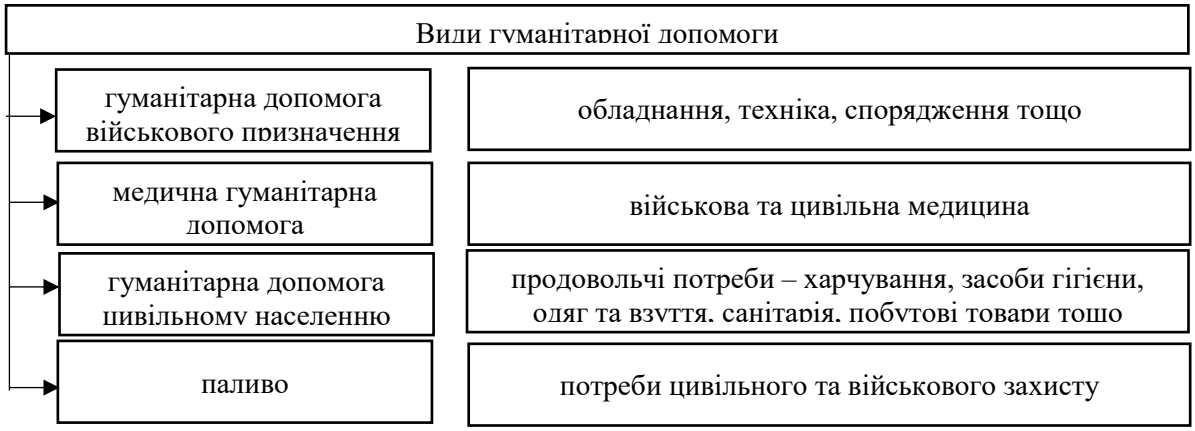

Рис 1.2 Види гуманітарної допомоги

Джерело: складено автором на основі [16]

Також гуманітарна допомога поділяється відповідно до джерела її одержання: надана зарубіжними донорами (зовнішня); надана вітчизняними донорами (внутрішня) [16].

Відповідно, головними задачами гуманітарної допомоги є [6]: порятунок людського життя; надання допомоги для задоволення головних людських потреб (вода, їжа, проживання); забезпечення базової гігієни і медичної допомоги.

Гуманітарна допомога відповідно до абз. 3 ст. 1 Закону України № 1192 надається за 15-ма напрямками, котрі передбачені базовим законом про благодійництво, але тут цільове призначення є більш точнішим: гуманітарна допомога надається виключно із гуманних мотивів людям, котрі потребують

її у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим станом, виникненням надзвичайного стану, а саме в результаті стихійного лиха, аварій, епідемій та епізоотій, екологічних, техногенних і інших катастроф, котрі створюють загрозу для життя і здоров'я людей, чи тяжкою хворобою певних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту країни і її захисту у випадку збройної агресії чи збройного конфлікту.

Для прикладу, орган місцевої влади може відразу передати одержаний ним від міжнародного партнера автотранспортний засіб на збройні сили, якщо це буде погоджено донором. Існують особливості для передачі товарів військового призначення і товарів зі спеціального списку, котрі можуть ускладнити чи унеможливити дану передачу. Але відповідно до загального правила, якщо немає обмежень від донора, таке можливо [14].

На основі сформованих, цілей і задач, визначимо принципи надання гуманітарної допомоги (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Принципи надання гуманітарної допомоги

№	Назва	Характеристика	Приклад застосування
1	Гуманність	«Принцип, згідно з яким гуманітарна діяльність має бути спрямована на захист та допомогу людям, які потребують невідкладної допомоги, незалежно від їхньої національності, раси, релігії чи політичних переконань».	«Наприклад, після землетрусу в Гаїті в 2010 році, багато міжнародних гуманітарних організацій, таких як Червоний Хрест, Медична Безпека, ООН та інші, надали медичної допомогу, воду, їжу, забезпечили тимчасовими житловими умовами та іншою необхідною підтримкою населення Гаїті, незалежно від їх національності, раси».
2	Нейтралітет	«Принцип, згідно з яким гуманітарні дії мають бути нейтральними, тобто безпристрасними. Гуманітарні працівники мають діяти безпристрасно та уникати прийняття сторін конфлікту з метою захисту та надання допомоги постраждалим».	«Один з найвідоміших прикладів прояву нейтралітету – це діяльність Червоного Хреста під час І і ІІ світових війн. працівники Червоного Хреста надавали допомогу пораненим і в'язням на обох сторонах конфлікту, незалежно від національності, релігії тощо».
3	Неупередженість	«Принцип, згідно з яким гуманітарна допомога має бути надана на основі потреб, без урахування статусу, національності, раси, релігії, політичних переконань чи інших факторів».	«В контексті міграційної кризи в Європі, МОМ надавала допомогу біженцям незалежно від їхньої національності, релігії чи етнічної належності».
4	Незалежність	«Принцип, згідно з яким гуманітарна діяльність повинна бути незалежною від політичних, економічних, військових та інших впливів».	«Під час гуманітарної кризи в Судані Червоний Хрест та ООН надавали допомогу ВПО та біженцям незалежно від сторін конфлікту. Вони діяли безпосередньо, на

			основі потреб населення, не допускаючи впливу військових чи політичних факторів на свою гуманітарну діяльність».

Джерело: складено автором на основі [5]

Принципи гуманітарної діяльності, такі як гуманність, нейтралітет, неупередженість і незалежність, є важливими принципами, вони допомагають гуманітарним хабам функціонувати ефективно і безперешкодно в гуманітарних кризах. Вони забезпечують права та захист постраждалого населення, незалежність від політичних впливів і забезпечують нейтральний підхід до гуманітарної допомоги. Даних принципів повинна додержуватись кожна гуманітарна організація під час своєї діяльності [5].

Гуманітарна допомога має свої особливості (рис 1.3):

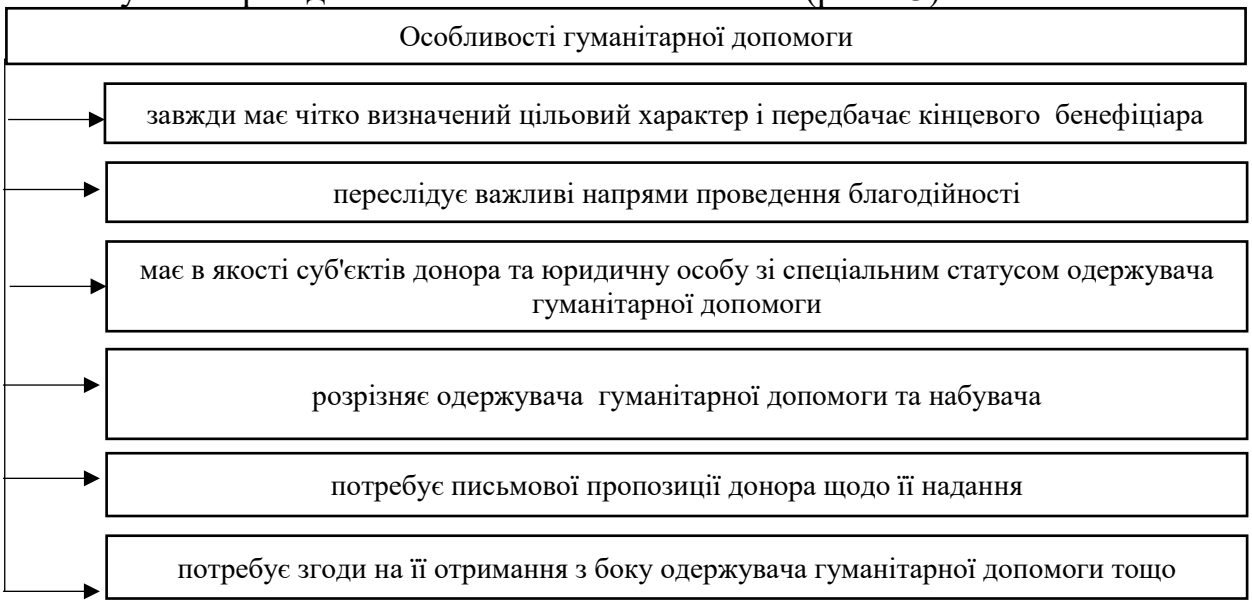

Рис 1.3 Особливості гуманітарної допомоги

Джерело: складено автором на основі [7]

Отже, гуманітарна допомога є процесом надання матеріальної, медичної та соціальної підтримки людям, які перебувають у складних гуманітарних ситуаціях, таких як війни, конфлікти, природні катастрофи або епідемії. Її ціллю є забезпечення безпеки, захисту та полегшення страждань постраждалих, а також покращення їхніх умов життя та відновлення їхнього потенціалу.

1.2 Організаційно-правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний кордон України

Станом на 24.02.2022 правова модель забезпечення гуманітарною допомогою регулювалась Законом України «Про гуманітарну допомогу» [23], Порядком взаємодії органів центральної та місцевої виконавчої влади та Національного Банку України стосовно реалізації Закону України «Про гуманітарну допомогу», затвердженим постановою Кабміну України від 25.03.2013 № 241 (далі – Порядок № 241), постановою Кабміну України від 09.10.2020 № 927 «Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги» [25].

З 24.02.2022 в результаті повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої країни, динамічних процесів в напрямі військової оборони, різкого підвищення потреб гуманітарної допомоги та необхідності швидкого задоволення гуманітарних потреб як в регіонах, в котрих проводяться активні бойові дії, так і в регіонах, котрі розпочали масово приймати ВПО, дана модель зазнала значних змін. В умовах сьогодення систематично приймаються нормативно - правові акти, котрі мають на меті врегулювати порядок реагування на найбільш поширені питання забезпечення гуманітарною допомогою.

Основні зміни, котрі відбулися протягом 2022 року, можна коротко представити у (Додаток А) [16].

Окрім того, ключовими для даного періоду нововведеннями стали, зокрема: визначення порядку взаємодії органів влади і АТ «Укрзалізниця», АТ «Укрпошта» із метою одержання гуманітарної допомоги; унормування порядку забезпечення гуманітарною допомогою медичного призначення; унормування порядку забезпечення гуманітарної допомоги задля потреб ЗСУ та територіальної оборони; внормування порядку забезпечення гуманітарною допомогою – паливно - мастильними матеріалами.

Систему забезпечення гуманітарною допомогою в умовах воєнного стану формують такі елементи (рис 1.4):

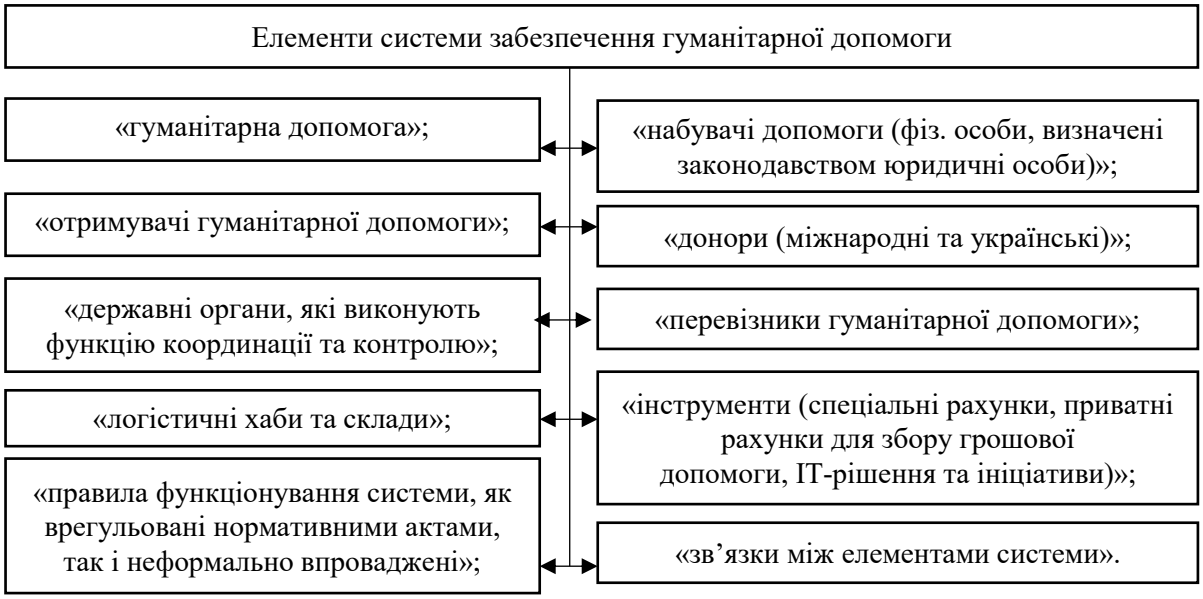

Рис 1.4 Елементи системи забезпечення гуманітарної допомоги

Джерело: складено автором на основі [16]

Виокремлення складових елементів системи є важливим для розуміння процесів реалізації гуманітарної допомоги певними суб'єктами. у ст. 4 Закону України «Про гуманітарну допомогу» виділено суб'єктів забезпечення гуманітарною допомогою (рис 1.5):

Рис 1.5 Суб'єкти забезпечення гуманітарною допомогою

Джерело: складено автором на основі [23]

Разом із тим, у зв'язку із необхідністю налагодження швидкого координування основних процесів одержання гуманітарної допомоги, коло суб'єктів змінилось і тепер характеризується множинністю даних суб'єктів, котрі відіграють різну, переважно дублюючу роль під час забезпечення гуманітарною допомогою. Так, нині основними суб'єктами в процесах забезпечення потреб у гуманітарній допомозі в період воєнного стану зі сторони державних органів влади є (Додаток Б) [16].

Охарактеризувавши організаційно-правове забезпечення надання гуманітарної допомоги, можемо дослідити процес переміщення її через митний кордон України.

В Митному кодексі України виокремлені особливості стосовно оподаткування і проведення митного контролю гуманітарної допомоги, а саме: звільнення від оподаткування ввізним митом товарної продукції, котра визначена Комісією із питань гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України як гуманітарна допомога (ч. 1 ст. 287); першочерговий митний контроль гуманітарної допомоги під час переміщення через митну територію України, проведення огляду такої товарної продукції лише за певних обставин (ст. 360) [17].

Окрім вище названих законів загальний порядок ввезення вантажів гуманітарної допомоги на територію нашої країни регламентовано Порядком митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, затвердженим постановою Кабміну України від 22.03.2000 р. № 544 (редакція постанови Кабміну України від 17.04.2013 р. № 278), що передбачає: письмову пропозицію донора стосовно її надання, а також письмову згоду одержувача гуманітарної допомоги на її отримання; ввезення товарної продукції на митну територію України; визнання товарної продукції гуманітарною допомогою спеціально уповноваженими органами державної влади із питань гуманітарної допомоги; першочергове проведення заходів офіційного контролю; митне оформлення вантажів із гуманітарною допомогою; транспортування гуманітарних вантажів до місця призначення на території нашої країни. Проте

даний Порядок митного оформлення гуманітарної допомоги на період воєнного стану не стосується до постанови Кабміну України від 01.03.2022 р. № 174 [8].

В умовах воєнного стану перевезення гуманітарних вантажів зазнавало поетапного спрощення на законодавчому рівні (рис 1.6).

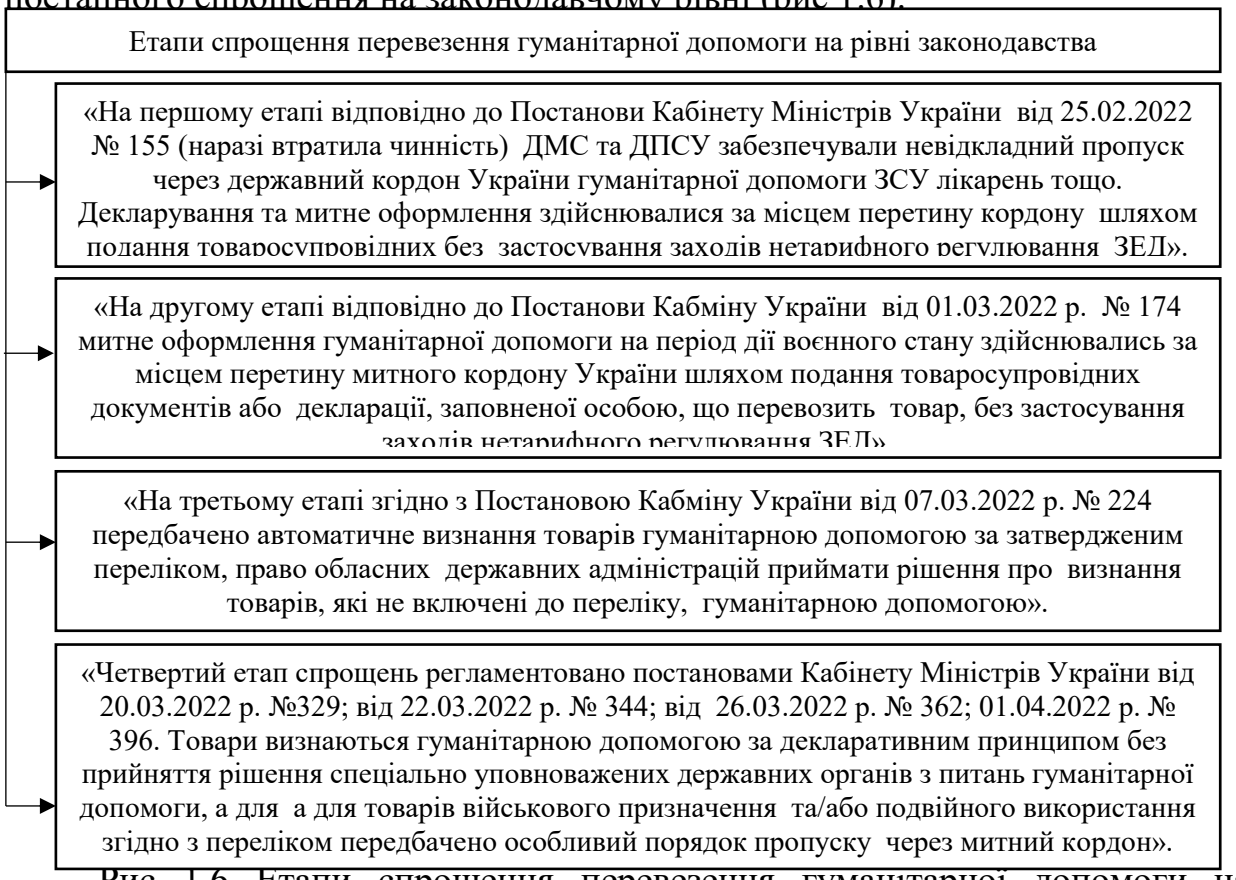

Рис 1.6 Етапи спрощення перевезення гуманітарної допомоги на законодавчому рівні

Джерело: складено автором на основі [8]

Перелік товарної продукції, під час ввезення якої на митну територію України надається відстрочення сплати митних платежів, визначено Постановою Кабміну України «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» від 09.03.2022 р. № 236, включає лікарські засоби, медичні вироби, харчову продукцію, товари військового призначення, товари критичного імпорту. На період воєнного стану митне оформлення товарів та їхнє декларування відбувається шляхом подання попередньої митної декларації без пред’явлення

такої товарної продукції митному органу; без використання заходів нетарифного регулювання ЗЕД (окрім державного експортного контролю); із можливістю відстрочки сплати митних платежів при ввозі на митну територію України на підставі письмової заяви платника, поданої одночасно із митною декларацією [26].

Із 05.04.2022 року вступив в дію Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» від 24.03.2022 р. № 2142-IX, відповідно до котрого на період дії воєнного стану на території України пропуск і митне оформлення товарної продукції, що ввозиться на митну територію України, відбувається із врахуванням особливостей, а саме: звільнення від оподаткування ввізним митом товарів (вийняток окремі групи товарів); можливість декларування товарів внаслідок подання попередньої митної декларації; звільнення відповідно до рішення Кабміну України від подання дозвільної документації та/або відомостей, котрі підтверджують додержання встановлених обмежень стосовно переміщення окремих товарів через митну територію України тощо [27].

Експорт - імпорт окремої товарної продукції відбувається із врахуванням законодавчо передбачених обмежень, котрі щороку затверджуються українським Урядом, зокрема постановою Кабміну України «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік» від 29.12.2021 р. № 1424. При цьому деякі товари належать до критичного імпорту, зокрема оплата товарів (продукція, послуги, затрати), пов’язані із перевезенням пасажирів, вантажів; послуги із зберігання товару на складах за кордоном та пов’язані із цим інші супутні затрати, пов’язані із перевезенням пасажирів, вантажів тощо (Постанова Кабміну України «Про перелік товарів критичного імпорту» від 24.02.2022 р. № 153) [30]. У Постанові Кабінету Міністрів України від 16.03.2022 р. № 289 «Деякі питання товарів критичного імпорту» закріплено критерії визначення товарів критичного імпорту в умовах воєнного стану, зокрема товар є

потрібним для: забезпечення енергетичними ресурсами (нафтопродукція, нафта, газ, електроенергія, вугілля), енергетичної безпеки України (функціонування атомних електростанцій, електромереж, диспетчеризація); для задоволення оборонних та безпекових потреб; забезпечення життєдіяльності населення (товарна продукція є потрібною для проведення заходів із безперебійного функціонування транспорту, а саме паливо та мастильні матеріали, електроенергія, медикаменти, здійснення першочергових аварійно-відновних робіт; товар відноситься до продовольчих дифіцитних товарів, недостатність котрих може призвести до гуманітарної та продовольчої кризи тощо); забезпечення функціонування виробничих суб'єктів господарювання (товар є сировиною чи складовою виробничого циклу українських суб'єктів господарювання, без котрих неможливо виробити готову продукцію, яка поставляється для внутрішнього ринку або на експорт) [28].

Особливості перевезення вантажів гуманітарної допомоги залізничним транспортом в умовах воєнного стану закріплено Постановою Кабміну України від 27.03.2022 р. № 379 на термін воєнного стану і на протязі одного року після його припинення (скасування), зокрема (рис 1.7).

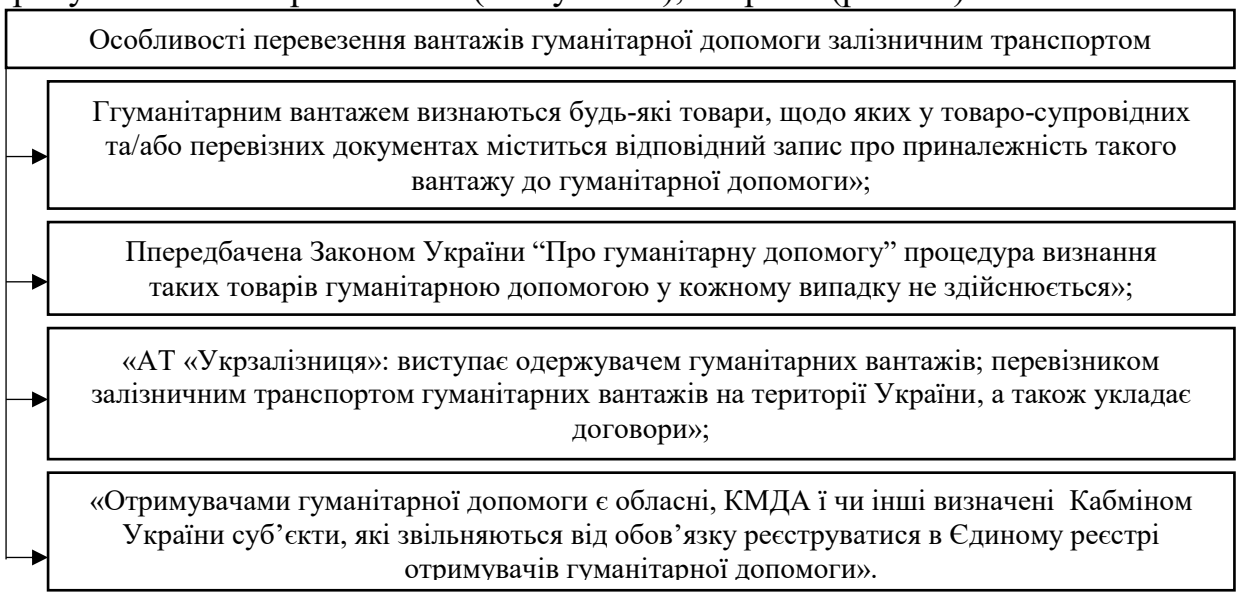

Рис 1.7 Особливості перевезення вантажів гуманітарної допомоги залізничним транспортом

Джерело: складено автором на основі [29]

Отже, організаційно-правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний тереиторію України регулюється низкою нормативно - правових актів. Особливостями переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України є: спеціальний (спрощений в умовах військового стану) порядок митного оформлення та митного контролю; особливий суб'єктний склад (прямі учасники: донори, одержувачі, набувачі, транспортні організації (перевізники); непрямі учасники (уповноважені державні органи влади тощо); специфічний об'єкт перевезення (товаром гуманітарної допомоги).

В умовах військового стану до перевезення гуманітарної допомоги регламентується із врахуванням особливостей: спрощений порядок пропуску гуманітарних вантажів через митну територіб України, без використання заходів нетарифного регулювання ЗЕД; декларативний принцип визнання вантажів гуманітарною допомогою; спеціальний порядок пропуску через митну територію України та визнання товарів гуманітарною допомогою для певних категорій вантажів.

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

2.1 Митний контроль гуманітарної допомоги, яка переміщується через митний кордон України

Гуманітарна допомога в Україну поступала завжди, але початок війни Російської Федерації проти України значно збільшив обсяги та важливість цієї допомоги (рис 2.1). Варто зазначити, що на жаль, немає узагальнених цифр стосовно обсягів допомоги, зокрема, через те, що вона надається різного роду та різними суб'єктами, тож немає уніфікованого обліку. За мірило візьмемо щорічні дані Управління ООН із координації гуманітарних справ (ОСНА) З рис 2.1 бачимо, що найбільше значення обсягів гуманітарної допомоги припадає на 2020 рік – 122 млн. дол., що пояснюється ввезенням лікарських засобів у зв'язку із коронавірусною пандемією та 2022 рік – 3727 млн. дол. США, що пов'язано з війною в Україні.

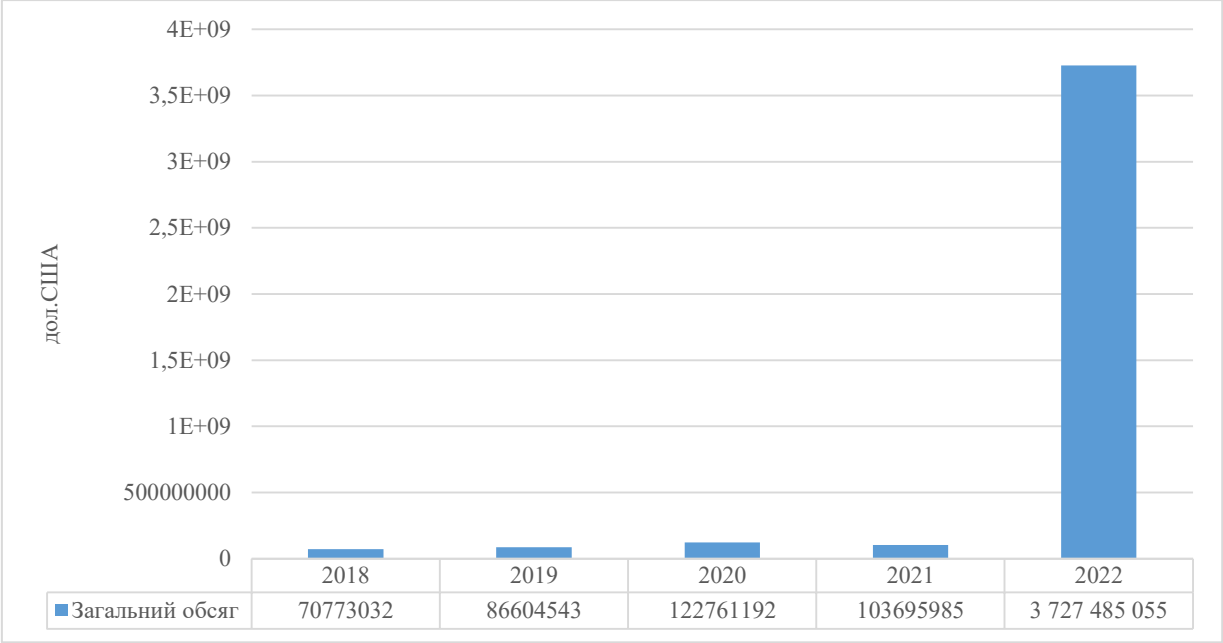

Рис. 2.1 Динаміка обсягу наданої Україні гуманітарної допомоги протягом 2018 - 2022 років в дол. США

Джерело: складено автором на основі [41]

У 2022 році близько 40 держав світу надали нашій країні військову, гуманітарну і фінансову підтримку на суму майже 185 млрд. дол. США (165 млрд євро) (Додаток Б) [43]. Найбільшими донорами України є США і ФРН. «Слово і діло» пропонує подивитися, котрий обсяг допомоги виділили Україні союзники та котрий процент від їх власного ВВП складає дана допомога. Країни Балтії і Польща залишаються лідерами із погляду частки допомоги Україні у власному ВВП. Естонія витратила на допомогу 1,26% ВВП (0,54 млрд. дол. США), Латвія – 1,09% ВВП (0,51 млрд. дол. США), Литва – 0,95% ВВП (0,76 млрд доларів), Польща – 0,68% ВВП (6,21 млрд. дол. США).

Понад 0,5% свого ВВП на допомогу Україні витратили також Словаччина (0,63%) і Данія (0,51%).

Найбільшу допомогу із початку війни Україні надали США – 76,84 млрд дол. США. Але це тільки 0,33% від ВВП США.

На другому місці відповідно до обсягу допомоги знаходиться ФРН – 19,58 млрд. дол. США. Це 0,27% ВВП країни [43].

Задля стимулювання ведення зовнішньоторговельної діяльності, надходження у країну життєво важливої товарної продукції, зокрема у вигляді

гуманітарної допомоги, а також оперативного вирішення ключових питань Урядом України вживались дієві заходи стосовно спрощення митного контролю, деякі категорії товарної продукції звільнялись від оподаткування ввізним митом і ПДВ [20]. Ці зміни відображено в (Додаток Б). Варто зазначити, що зміни загалом позитивно вплинули на доставку гуманітарної допомоги до логістичних центрів, але виявлено цілу низку випадків шахрайства із гуманітаркою.

Зокрема, відповідно до спільних перевірок Державною митною службою України і Міністерством оборони України стосовно одержання військовими частинами та територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки товарів, що переміщувались через митну територію на їх адресу у якості гуманітарної допомоги, у січні-травні 2023 року встановлено 653 випадки не підтвердження одержання таких вантажів, як пластини до бронежилетів, прилади нічного бачення, тепловізори, дрони, автотранспорт тощо.

Створений механізм контролю щодо надходження до військових частин товарів гуманітарної допомоги дозволив здійснити перевірку більше 5 тис. фактів переміщення товарної продукції гуманітарної допомоги на адресу близько 100 військових частин.

В результаті за 5 місяців 2023 року Держмитслужбою складено 115 протоколів щодо порушення митних правил, де предметами правопорушень були товари, ввезені на митну територію України у якості гуманітарної допомоги, і направлено до органів правоохоронної діяльності 159 повідомлень щодо протиправних діянь, які містить ознаки злочину, передбаченого ст. 201-2, 358 та 190 Кримінального кодексу України.

Для порівняння, у 2022 році митницями Держмитслужби складено 100 аналогічних протоколів щодо порушення митних правил, та направлено до органів правоохоронної діяльності 29 повідомлень щодо протиправних діянь, що містить ознаки злочину, передбаченого ст. 201-2, 358 КК України [20].

Починаючи із 24.02.2022 року по 31.12. 2022 року відповідно до офіційних даних Державної митної служби України через митні органи оформлено як гуманітарну допомогу товарів загальною вагою 1088,7 тис. тонн. Із них через автомобільні пункти пропуску 877,1 тис. тонн (або 80,6%), залізничні пункти пропуску - 193,1 тис. тонн (або 17,7%) та 18,5 тис. тонн (або 1,7%) через інші митні пункти пропуску (річкові, морські та повітряні) (рис 2.2).

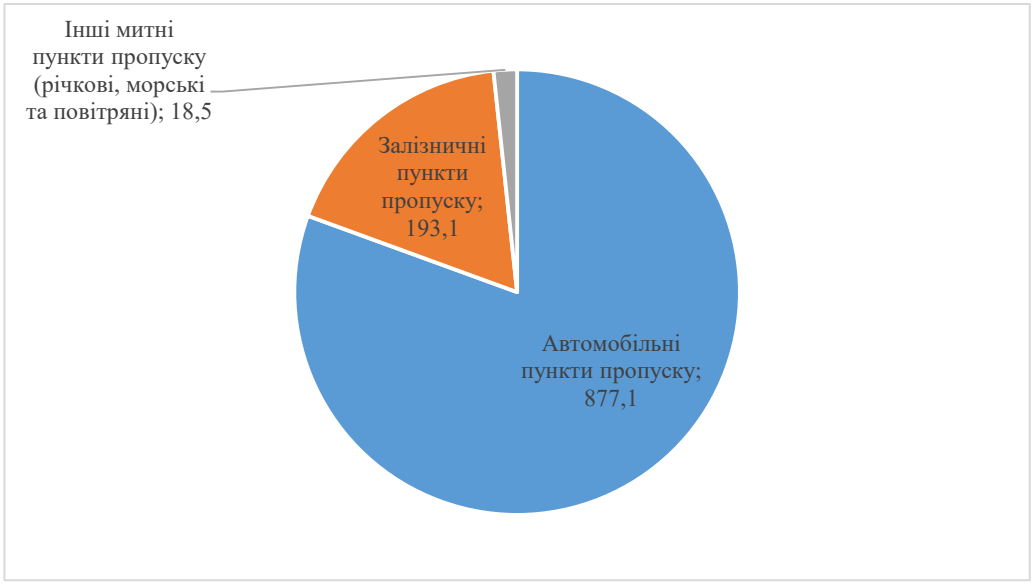

Рис 2.2 Загальна вага гуманітарної допомоги з 24.12.2022 року 31.12. 2022 року (тис. т)

Джерело: складено автором на основі [31]

В розрізі митниць, що здійснили декларування гуманітарної допомоги, котра поступила автомобільним і залізничним транспортом найбільше товарів надійшло через Львівську та Волинську митниці (рис. 2.3).

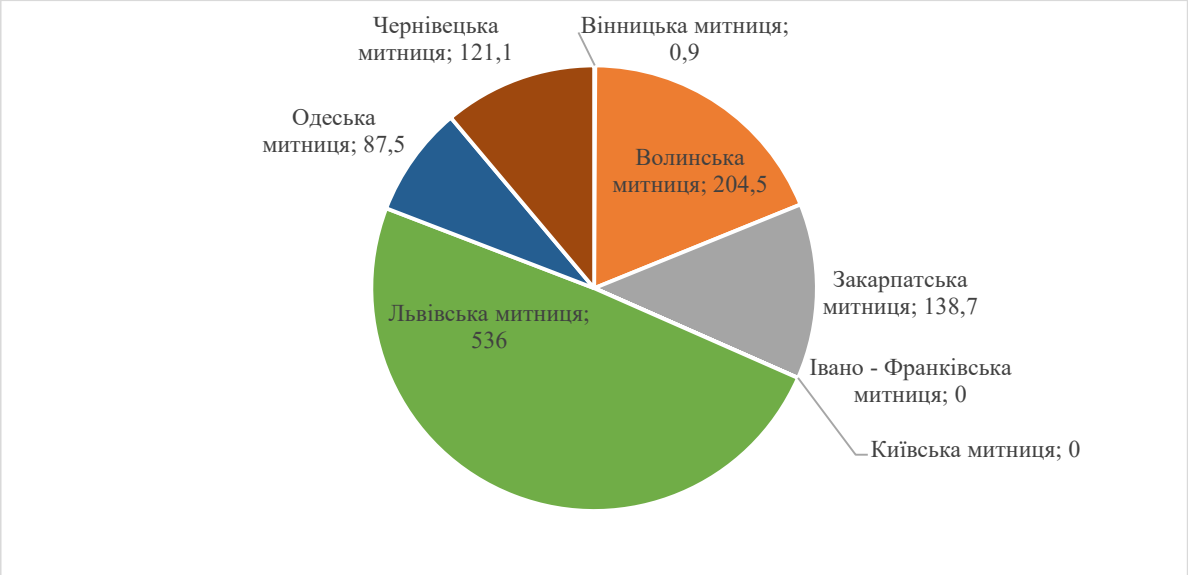

Рис 2.3 Надходження гуманітарної допомоги у розрізі митниць, що здійснили декларування гуманітарної допомоги, яка надійшла автомобільним та залізничним транспортом

Джерело: складено автором на основі [31]

Відповідно до ділянок кордону пропуску гуманітарної допомоги протягом зазначеного періоду можна наголосити на тому, що понад 70% товарів надійшло через українсько-польський кордон (рис.2.4).

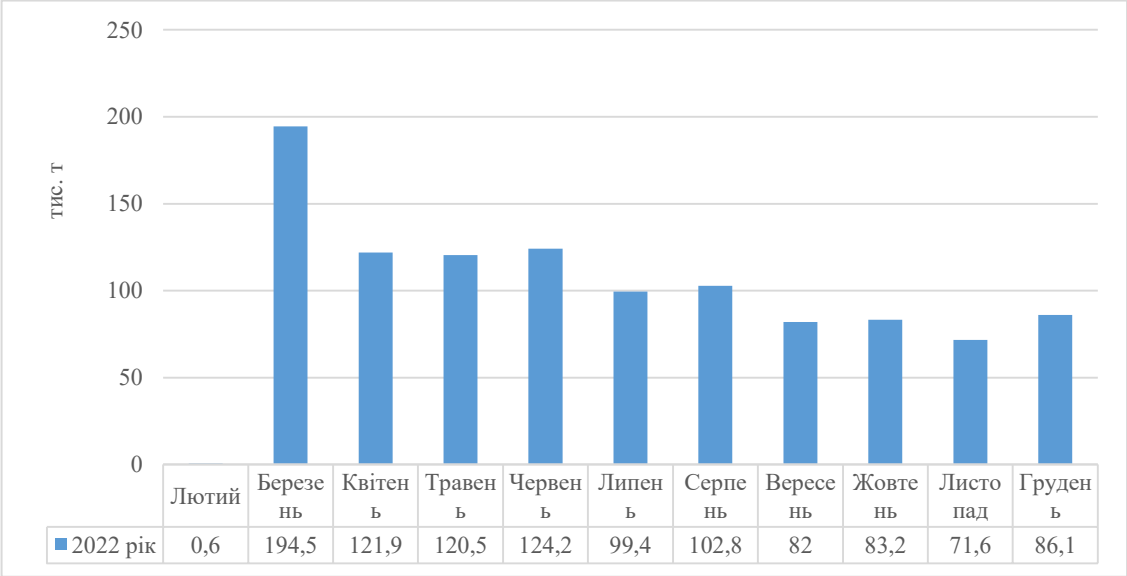
Рис 2.4 Пропуск гуманітарної допомоги за ділянками кордону

Джерело: складено автором на основі [31]

В розрізі товарних позицій відповідно до УКТ ЗЕД гуманітарної допомоги можна сказати, що найбільші обсяги товарів (за вагою), котрі були одержано в якості гуманітарної допомоги становили одяг, постільні речі і матраци, а також моторні транспортні засоби спеціального призначення та автотранспортні засоби (Додаток В) [31].

Відповідно до складової ознаки, головними категоріями товарів, котрі переміщувалися як гуманітарна допомога протягом 24.02.2022 по 31.12.2022 року були: продовольство - 255 480 814 кг; паливо - 148 325 857 кг.; автотранспортні транспортні засоби - 122 084 366 кг.; інше - 117 872 526 кг.; медикаменти - 36 634 245 кг; санітарно-гігієнічні вироби - 34 605 528 кг; одяг/взуття - 20 130 305 кг; технічні засоби (в т.ч. електроніка) - 13 426 927 кг.

При цьому, найбільші обсяги гуманітарної допомоги поступали протягом березня-червня 2022 року (рис 2.5).

	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
2022 рік	0,6	194,5	121,9	120,5	124,2	99,4	102,8	82	83,2	71,6	86,1

Рис 2.5 Щомісячне надходження гуманітарної допомоги від країн – донорів у 2022 році (тис. тонн)

Джерело: складено автором на основі [31]

Порівнюючи із минулими роками, то на протязі 2018-2022 роки у нашу країну ввезено понад 64,4 тис. тонн гуманітарної допомоги. Основні країни-донори – ФРН (35,6% загальних обсягів гуманітарної допомоги), США та Нідерланди (по 11%). При цьому вживаний одяг (63 група УКТ ЗЕД) у

структурі даної товарної продукції становив близько 48% загальних обсягів. Варто наголосити, що на час завершення аналізу Держмитслужба в результаті недосконалості митного законодавства не володіла інформацією протягом багатьох років стосовно митної вартості ввезеної у нашу країну гуманітарної допомоги [20].

Отже, в умовах сьогодення на митній території України здійснюється митний контроль гуманітарної допомоги, яка переміщується через цю територію. Даний контроль має на меті здійснити перевірку достовірності і відповідності гуманітарної допомоги встановленим нормам і обмеженням. Головними задачами митного контролю є забезпечення безпеки та запобігання потраплянню заборонених чи небажаних матеріалів, а також забезпечення дієвого і швидкого руху гуманітарної допомоги до місць її призначення.

2.2 Митне оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою

В умовах сьогодення порядок митного оформлення гуманітарної допомоги в Україні зазнав тимчасової трансформації. Відповідно під час ввозу гуманітарної допомоги на митну територію України виникло ціла низка питань із правильністю її оформлення [25].

Проаналізуємо зміни у діючому законодавстві митного оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою. 26 березня 2022 р. Постановою Кабміну України № 362 оновлено питання пропуску гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Більш детально проаналізуємо зміни даної постанови.

1. На період дії військового стану пропуск через митну територію України гуманітарної допомоги від донорів відбувається згідно місцем перетину митної території України шляхом подання декларації, що заповнена особою, яка перевозить відповідний товар, без використання заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

2. Товари визнаються гуманітарною допомогою відповідно до декларативного принципу без вимоги прийняття спеціального рішення (без прийняття певних рішень спеціально уповноважених органів державної влади

з питань гуманітарної допомоги), зокрема спеціальні засоби індивідуального захисту: каски (підшоломи, амортизатори); бронежилети для потреб органів правоохоронної діяльності, Збройних Сил та інших військових формувань, утворених згідно із законами України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу із тероризмом відповідно до закону; тканини (матеріали) для виготовлення бронежилетів; нитки для виготовлення бронежилетів.

3. Введено в дію спрощений порядок пропуску через митну територію України та визнання товарів гуманітарною допомогою для окремих категорій товарів військового призначення: пластини для бронежилетів; переносні радіостанції нецивільного призначення; безпілотні літальні апарати (квадрокоптери) нецивільного призначення; біноклі, монокуляри та інші оптичні труби, магніфери (збільшувачі) нецивільного призначення; коліматорні приціли, оптичні приціли нецивільного призначення; тепловізори, прилади нічного бачення.

Дані види товарів визнаються гуманітарною допомогою за умови подання митному органу гарантійного листа кінцевого одержувача. Кінцевими одержувачами гуманітарної допомоги можуть бути: орган військового управління, визначений Міністерством оборони; орган правоохоронної діяльності; інше військове формування, утворене згідно із законом; інший суб'єкт, що здійснює боротьбу із тероризмом згідно із законом.

4. Ввезення інших видів товарів гуманітарної допомоги, котрі належать до: товарів подвійного використання – відбувається згідно із Порядком проведення державного контролю за міжнародними передачами товарної продукції подвійного використання, затвердженого постановою Кабміну України від 28.01.2004 р. № 86; товарів військового призначення – відповідно до Порядку проведення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затвердженого постановою Кабміну України від 20.11.2003 № 1807 [32].

01.04.2022 постановою Кабміну України № 396 надана можливість особі, що перевозить гуманітарну допомогу, подавати декларацію митним органам в паперовому чи електронному вигляді [33]. Перевагами заповнення електронної декларації є (рис 2.6):

Рис 2.6 Переваги подачі електронної форми декларації

Джерело: складено автором на основі [33]

Нині особи, котрі ввозять в Україну гуманітарну допомогу, тепер мають змогу створити е-декларацію для гуманітарного вантажу в Особистому кабінеті на Єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» (https://cabinet.customs.gov.ua). Для цього даним

особам потрібно ідентифікуватися завдяки особистого кваліфікованого електронного підпису (КЕП) чи будь-яким із засобів Інтегрованої системи електронної ідентифікації id.gov.ua. Також на офіційному веб сайті Офісу Президента України спільними зусиллями ІТ підрозділу Офісу Президента та Державної митної служби України створено електронний сервіс «Державна система гуманітарної допомоги», завдяки котрому е-декларацію для гуманітарного вантажу можна подати завчасно з будь-якої держави світу, зокрема і нерезидентам.

Окрім цього, Державною митною службою України розроблено програмне забезпечення для впровадження інформаційного обміну із Офісом Президента України і Міністерством економіки України, котре надає можливість зазначеним вище органам влади України в режимі реального часу одержувати актуальну інформацію щодо ввезення на митну територію вантажів з гуманітаркою [12].

Загальна ж кількість декларувань товарного імпорту у 2022 році як гуманітарної допомоги мала місце в 221 907 випадках.

Із загальної кількості ввезених товарів гуманітарної допомоги, стосовно котрих застосовується окремий порядок митного оформлення, котрий передбачає надання гарантійного листа кінцевого користувача гуманітарної допомоги, затверджений постановою Кабміну України від 01.03. 2022 року №174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану», становить 2 819 252 кг. До даних товарів відносяться [32]:

- пластини для бронежилетів;
- переносні радіостанції не цивільного призначення;
- безпілотні літальні апарати (квадрокоптери) не цивільного призначення;
- біноклі, монокуляри та інші оптичні труби, магніфери (збільшувачі) не цивільного призначення;
- коліматорні приціли, оптичні приціли не цивільного призначення;

- тепловізори, прилади нічного бачення.

Незважаючи на те, що після 24.02.2022 року обсяги гуманітарних вантажів збільшились, ЗЕД в умовах війни зазнала суттєвого скорочення, зокрема на протязі 2018-2022 років зовнішньоекономічне сальдо зменшилось на 11125 млн. дол. США. Відповідно і знизилась кількість митних декларацій.

На рис. 2.7 наведено динаміку кількості створених митних декларацій типу МД-2.

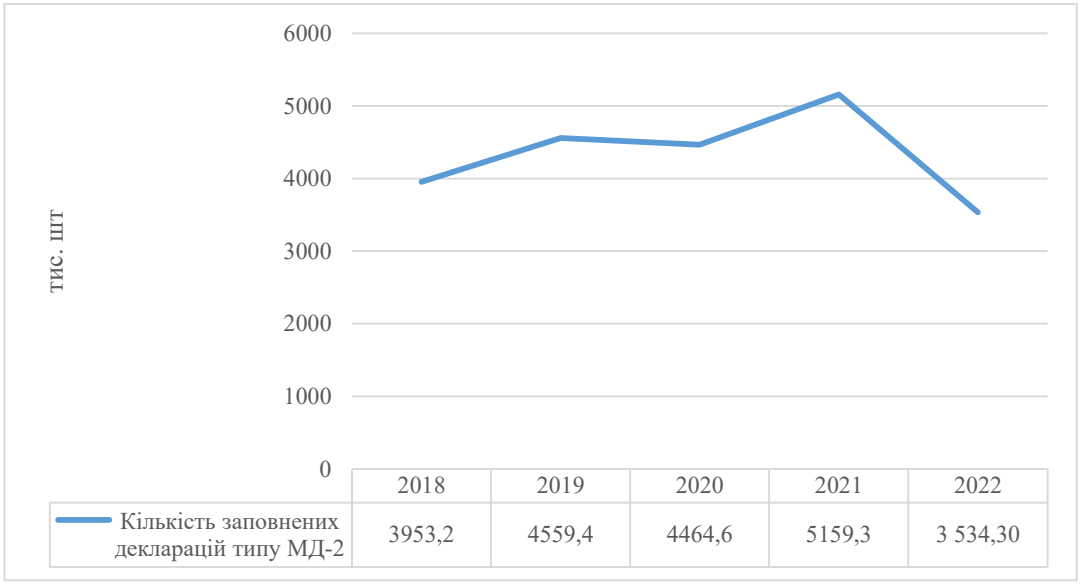

Рис. 2.7 Кількість заповнених декларацій типу МД-2 у 2018-2022 роки

Джерело: складено автором на основі [20]

Як бачимо із рис. 2.7, у 2018-2021 роках кількість заповнених декларацій суттєво збільшувалась. Але, із введенням у державі воєнного стану, ситуація радикально змінилась. Так, якщо порівняти дані щодо створення у 2021 - 2022 роках, то бачимо, що в 2022 році цей показник знизився на 1 625,00 тис. ш та/або на 31%.

Спрощення процедури митного оформлення і послаблення контролю призвело до того, що під виглядом гуманітарки на митну територію України почали ввозитись товари комерційного призначення із подальшою їхньою реалізацією, водночас, як митні платежі за їх ввезення на територію України до Державної казни не надходять.

Зважаючи на вимоги пункту 3 постанови №174, відповідно до котрої Державній митній службі України і Державній прикордонній службі України на час військового стану доручено забезпечити невідкладний пропуск через митну територію України гуманітарної допомоги, працівники митних органів позбавлені змоги проведення належної перевірки великих обсягів товарів, котрі декларуються як гуманітарка, але незважаючи на це, відповідна робота проводиться. Так, зокрема, відповідно до інформації Державної митної служби України, наданої НАЗК листом від 04.04.2022 No 08-1/9/6/1699: 21.03.2022 на митному посту «Ягодин» Волинської митниці під час здійснення повного митного огляду автотранспортного засобу, котрий відповідно до декларації про перелік товарів, які визнаються гуманітарною допомогою, ввозив до України товари: чай, рис, туалетний папір, олію, кашу – було виявлено незадекларовані обігрівачі повітряні автомобільні у кількості 18 штук загальною вартістю 57,9 тис. грн; 22.03.2022 на митному посту «Устилуг» під час проведення митного контролю автотранспортного засобу, котрим відповідно із декларацією про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, ввозився в Україну товар – полотно трикотажне – вагою 873 кг, в кількості 56 рулонів, виявлено експортну декларацію Республіки Польща з рахунками-фактурами, відповідно до яких товар «полотно трикотажне» переміщувався в Україну в комерційних цілях, вартість його становить 17 528 злотих (120 478,71 грн); 31.03.2022 в пункті пропуску «Шегині-Медика» митного поста «Мостиська» Львівської митниці під час митного огляду товарів гуманітарної допомоги, окрім заявлених до митного оформлення лікарських засобів, виявлено незадекларовані медичні препарати в загальній кількості понад 5,7 тис. пігулок та 25 ампул, які відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 № 770 належать до психотропних речовин, обіг яких обмежено. Також під виглядом гуманітарки «для потреб Збройних Сил України» на територію України у власних інтересах чи інтересах третіх осіб імпортери можуть ввозити автомобілі «класу люкс» [4].

Також акцентуємо, що відповідно до відповіді Міністерства соціальної політики України (від 07.10.2022 р. за №10464/0/2-22/20) на звернення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України із питань розслідування фактів можливих порушень національного законодавства у сфері одержання, розподілу, транспортування, зберігання, застосування за цільовим призначенням гуманітарної і іншої допомоги, а також неефективного застосування державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення ВПО та забезпечення інших потреб від 26.09.2022 р. № 04-66/7-2022/162710, інформація Державної митної служби України, яка надається відповідно до частини третьої статті 11 Закону №1192- XIV за встановленою формою є знеособленою, тобто не містить даних стосовно суб'єктів, котрі ввозять гуманітарну допомогу, номенклатури вантажів та їх вагових, кількісних, якісних характеристик чи будь-яких інших ідентифікуючих даних. Також вказані у звітах митниць немає інформації стосовно гуманітарної допомоги, ввезеної за процедурою, визначеною постановою №174. Адже дані стосовно обсягів оформлення гуманітарної допомоги сформовані виключно на підставі відомостей із електронних копій митних декларацій, оформлених під час переміщення товарів гуманітарної допомоги через митну територію України, до яких не відносяться декларації спрощеної форми, які подаються при перетині митного кордону гуманітарними вантажами.

На звернення Комісії Державною митною службою України надано інформацію (лист від 30.09.2022 р. за №08-1/23-03-01/1/5613) про імпорт товарів як гуманітарної допомоги, де відображені наявні відомості тільки про код товару і його обсяги (згідно форми - в кілограмах, що є недоцільним для певних товарів, зокрема, транспортних засобів), однак в подальшому було надано також деталізовані відомості із зазначенням отримувачів гуманітарної допомоги (листи від 27.10.2022 р. за №08-1/15-01 03/1/6232 та від 03.11.2022 р. за №08-1/19-02/1/6349). Проте механізм, котрий дозволив би відслідкувати подальшу передачу товарів, задекларованих як гуманітарка, одержувачам – відсутній [31].

Отже, митне оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою, є спеціальною процедурою, що дозволяє прискорити митне оформлення і звільнити такі товари від сплати митних зборів та інших податків. Це здійснюється для полегшення та прискорення доставки необхідної гуманітарної допомоги до кризових або катастрофічних зон.

2.3 Особливості застосування механізму нетарифного регулювання при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України

Гаманітарна допомога в Україні підпадає під дію не лише митно-тарифного регулювання, а й не тарифного регулювання, але відповідно до постанови №174, на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги від донорів відбувається шляхом подання декларації без використання заходів нетарифного регулювання ЗЕД [32].

Тому проаналізуємо особливості застосування механізму нетарифного регулювання під час переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України, котрі функціонували до воєнного часу.

Особлива процедура переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України дозволяє класифікувати заходи нетарифного регулювання таким чином (рис 2.8).

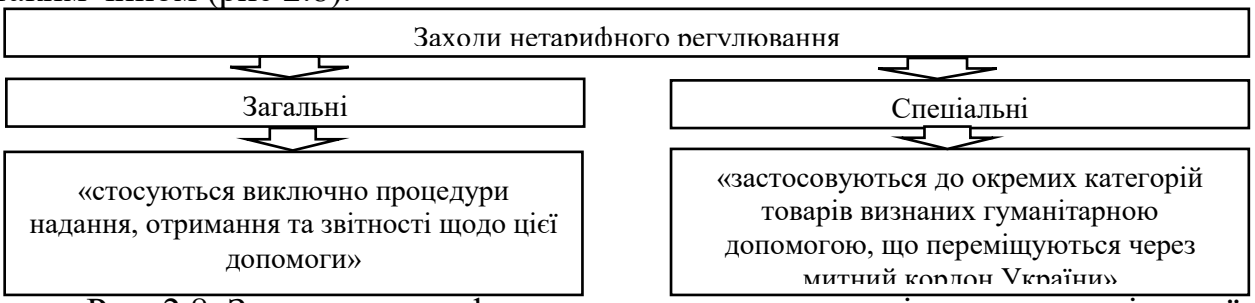

Рис 2.8 Заходи нетарифного регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України

Джерело: складено автором на основі [15]

Розглянемо першу групу заходів, зокрема загальні заходи нетарифного регулювання. Реєстрація одержувачів гуманітарної допомоги, котра передбачена Законом України «Про гуманітарну допомогу» та Постановою Кабінету Міністрів України від 30.01. 2013 № 39 «Про затвердження Порядку реєстрації отримувачів гуманітарної допомоги». Відповідно до даної Постанови реєстрація одержувачів гуманітарної допомоги здійснюється шляхом включення їх до Єдиного реєстру одержувачів гуманітарної допомоги. Реєстрації підлягають юридичні особи, зазначені в абзаці п'ятому ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу». Рішення про реєстрацію одержувачів гуманітарної допомоги приймає Міністерство соціальної політики України [15].

Відповідно до даних Міністерства соціальної політики України, нині зареєстрованими одержувачами гуманітарної допомоги є 1622 суб'єкти [22]. Розподіл наданої міжнародної гуманітарної допомоги у нашій країні серед задекларованих отримувачів у 2022 році показано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Розподіл наданої міжнародної гуманітарної допомоги в Україні серед задекларованих одержувачів у 2022 році

Отримувач	**За кількістю**	**За тоннажем**	**Отримувач**	**За кількістю**	**За тоннажем**
Благодійні організації	21,1	15,7	ОВА / МВА	4,3	10,3
Волонтери	0,4	0,1	Органи місцевого самоврядування	11,5	4,9
Військові частини	18,7	9,0	Не вказано	1,8	8,0
Громадські організації	13,7	7,0	Приватні підприємства	2,5	10,7
Дипломатичні установи	0,4	1,3	РВА	1,1	0,5
Дитячі будинки	0,2	0,03	Релігійні організації	10,4	5,6
ДСНС	0,7	1,0	Склади волонтерів	0,4	0,5
Заклади медицини	2,7	1,2	Склади ОВА	0,2	0,2
Заклади освіти	1,0	0,3	Фізичні особи	0,2	0,2
Міжнародні організації	7,4	18,2	ЦОВВ	1,4	5,4

Джерело: складено автором на основі [34]

Відповідно до даних порталу гумдопомоги Help.gov.ua [34], протягом 2022 року задекларовані одержувачі в Україні одержали майже 150 тис. вантажів міжнародної гуманітарки (це понад 898 тис. т). Доставку левової частки вантажів (99 %) забезпечує автомобільний транспорт (обсяг тоннажу - майже 77 %). На залізничний припадає менше 1 % (обсяг тоннажу - 23 %), на морський - тільки 0,02 % та 0,7 % відповідно. В регіональному розрізі найбільшу кількість вантажів гуманітарки одержали Львівська область (21 %) та Київ (18 %), за тоннажем їх частки становлять 20 % і 29 % відповідно (дана допомога потім перерозподіляється між областями, громадами, населеними пунктами). Відповідно до типів одержувачів (табл. 2.2) найбільшу кількість вантажів одержали благодійні організації (21 %), військові частини (19) та органи місцевої влади (майже 12 %). Проте за тоннажем найбільші частки припадають на міжнародні (18 %) і благодійні (16) організації, а також приватні підприємства (11 %) (розраховано за даними [34]).

На різних рівнях управління (при обласних військових адміністраціях, у відомствах, обласних радах тощо), обласних центрах і інших населених пунктах утворено гуманітарні штаби і гуманітарні хаби (зазвичай, за активної участі інституцій громадянського суспільства і приватного сектору), що застосовують розгалужену мережу районних і міських складів для доставки гуманітарки по території країни, зокрема в рамках співробітництва «області-партнери», «міста-партнери», а також акумулюють роботу відповідно до певних напрямів (зокрема, для допомоги ВПО із громад, де загострилися бойові дії). На офіційних сайтах органів державної влади, органів місцевої влади, різних онлайн-платформах та ЗМІ публікують доволі вичерпну інформацію стосовно можливостей отримання набувачами гуманітарки. Так само діють «гарячі лінії».

Необхідо зауважити, що попри необхідність обов’язкової реєстрації, законодавчо визначено вичерпний перелік юридичних осіб, котрі можуть бути зареєстровані як одержувачі гуманітарної допомоги.

Визнання допомоги гуманітарною Міністерством соціальної політики України. у ст. 5 Закону України «Про гуманітарну допомогу» вказується, що орган центральної виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення здійснює визнання вантажів, грошових коштів, зокрема у іноземній валюті, виконаних робіт, наданих послуг гуманітарною допомогою.

Законодавство не встановлює перелік товарів, котрі можуть визначатись гуманітарною чи іншою благодійною допомогою, і критерії такого визнання, що призводить до цілої низки зловживань і підриває суспільну довіру до суб'єктів благодійної діяльності загалом. У ст. 6 базового закону зазначено, що визнання товарів (робіт, послуг) гуманітарною допомогою проводиться органом центральної виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, в кожному конкретному випадку із врахуванням таких особливостей [15]. На наш погляд, не правильно те, що на законодавчому рівні немає чітких критеріїв для визначення товару як гуманітарна допомога. Тобто у кожному конкретному випадку, під час подання заяви про визнання допомоги гуманітарною, Міністерство соціальної політики України керується суб'єктивними критеріями.

У контексті цього питання варто проаналізувати процес обліку гуманітарної допомоги одержувачами і набувачами. Бухгалтерський облік гуманітарної допомоги і відповідна звітність проводиться одержувачами гуманітарної допомоги і набувачами гуманітарної допомоги (юридичними особами) в порядку, встановленому Міністерством фінансів України. У випадку відсутності обліку стосовно одержання та цільового використання гуманітарної допомоги вона вважається використаною не за цільовим призначенням. Одержувач гуманітарної допомоги і набувач гуманітарної допомоги (юридична особа) щомісяця в установленому порядку подають до відповідного спеціально уповноваженого державного органу із питань гуманітарної допомоги звітність щодо наявності і розподілу гуманітарної

допомоги до повного використання усього обсягу одержаної гуманітарної допомоги.

Суттєво вплинуло на формування порядку складського обліку одержаної гуманітарної допомоги в період воєнного стану прийняття постанови №202 «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги», котра, значною кількістю суб'єктів цієї сфери правовідносин застосовується як виправдання для неналежного ведення обліку чи й відсутності такого обліку взагалі [9].

Разом із тим, не тільки норми вказаної постанови сприяють ухиленню від обліку. Так, до теперішнього часу відсутні уніфіковані правила маркування і сортування відповідно до критеріїв товарів гуманітарної допомоги, які би застосовувались на цілому логістичному шляху, та, відповідно, надавали можливість точного визначення категорії вантажів, які надходять і в подальшому передаються набувачам, їхньої ваги, трекінгування вантажів за усім маршрутом руху від донора до набувача.

Дана проблематика тісно пов'язана із порядком спрощеного митного оформлення, відсутністю товаросупровідної документації на гуманітарний вантаж (рахунків фактур, інвойсів) із деталізованим описом вмісту вантажу [31].

Отже, механізм нетарифного регулювання під час переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України спрощує процедури та забезпечує прискорений прохід вантажів із гуманітарною допомогою для надання потрібної допомоги постраждалим чи потребуючим у випадку надзвичайних ситуацій чи конфліктів.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

3.1. Міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон

Міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон включає різноманітні практики та угоди, призначені для полегшення та прискорення процесу доставки гуманітарної допомоги до країн, що перебувають у складних гуманітарних ситуаціях, таких як конфлікти, стихійні лиха та інші кризи.

Міжнародне регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон базується на кількох ключових документах (рис 3.1).

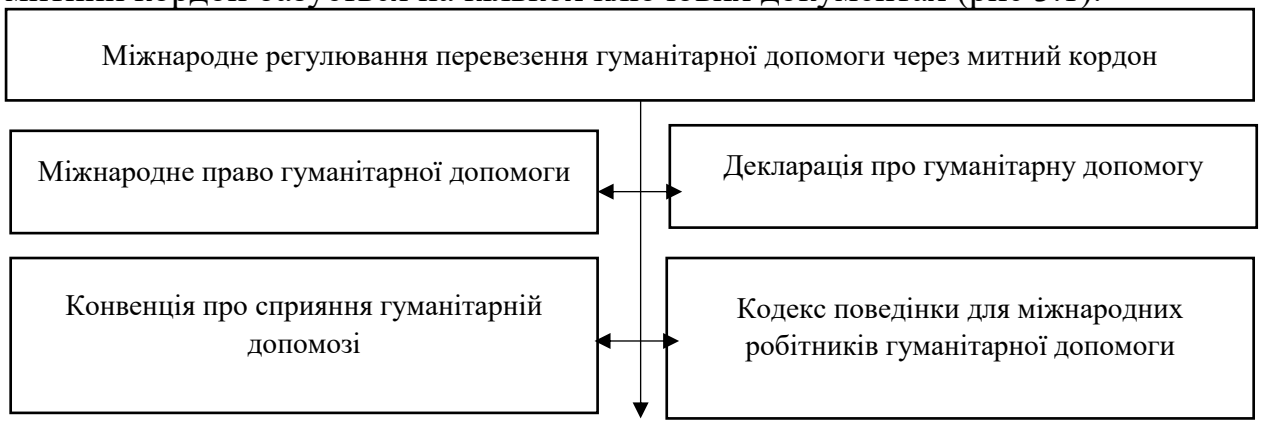

Рис 3.1 Міжнародне регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон

Джерело: складено автором на основі [19]

Міжнародне право гуманітарної допомоги. Це галузь міжнародного права, що регулює надання гуманітарної допомоги у разі натуральних катастроф, конфліктів тощо. Однією з основних домовленостей є чотири Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них, які встановлюють правила для надання гуманітарної допомоги населенню, що перебуває в умовах конфлікту.

Декларація про гуманітарну допомогу. Генеральна Асамблея ООН прийняла Декларацію про гуманітарну допомогу в 1991 році, яка закликає держави та міжнародні організації сприяти наданню гуманітарної допомоги та дотримуватися принципів гуманітарної допомоги, включаючи нейтральність, незалежність та незалежність від політичних цілей.

Конвенція про сприяння гуманітарній допомозі. У 1994 році була прийнята Конвенція ООН про сприяння гуманітарній допомозі, яка містить положення щодо полегшення перетину кордонів для гуманітарної допомоги та встановлює обов'язок держав допомагати в наданні гуманітарної допомоги.

Кодекс поведінки для міжнародних робітників гуманітарної допомоги. Створений ООН у 1994 році, цей кодекс встановлює норми поведінки та етичні принципи для працівників гуманітарних організацій, включаючи питання сприяння при митному оформленні гуманітарної допомоги.

Спеціалізовані групи та організації. Різні міжнародні організації, такі як ООН, Червоний Хрест, Медичні без кордонів та інші, володіють багаторічним

досвідом надання гуманітарної допомоги та співпраці з урядами для легалізації та спрощення перетину кордонів для гуманітарних місій [19].

На рис 3.2 відобразимо приклади міжнародних практик та ініціатив, що стосуються регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон.

Рис 3.2 Міжнародні практики та ініціативи, що стосуються регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон

Джерело: складено автором на основі [1]

Вище наведені практики використовують на сьогодні такі країни та об’єднання [1]:

- Європейський союз активно співпрацює з гуманітарними організаціями та розробляє спеціальні підходи для полегшення митних процедур для гуманітарних вантажів. Це включає створення спеціальних коридорів та використання електронних систем моніторингу.
- Канада має практику швидкого митного оформлення для гуманітарної допомоги, що дозволяє прискорити процес митного контролю та доставки гуманітарних вантажів.
- США встановлюють спеціальні коридори та процедури для гуманітарної допомоги, особливо в ситуаціях надзвичайних обставин.
- Швейцарія має відомі практики полегшення митних процедур для гуманітарних організацій та розробляє спеціальні системи моніторингу для контролю за гуманітарними вантажами.
- Індія може укладати угоди з гуманітарними організаціями для швидкого та спрощеного митного оформлення гуманітарної допомоги.
- у різних країнах Африки та Азії розроблені спеціальні митні процедури для гуманітарних вантажів, але це може змінюватися залежно від конкретної ситуації.

Проаналізуємо процес регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон з урахуванням міжнародних стандартів та практик на прикладі деяких зарубіжних країн.

Індонезія (під час природних катастроф). У 2004 році після цунамі, що сталася в Індійському океані, Індонезія зіткнулася з потребою швидкої та ефективної доставки гуманітарної допомоги. Уряд країни встановив тимчасові спрощені митні процедури для ввезення гуманітарних вантажів. Це включало зменшення митних обов'язків, пришвидшення митних перевірок та дозволу на ввезення гуманітарної допомоги без зайвих бюрократичних перешкод. Такий підхід дозволив прискорити процес доставки допомоги та зменшити затримки на митницях.

Гаїті (після землетрусу 2010 року). Після жахливого землетрусу, який спричинив величезну руйнацію в Гаїті, міжнародна спільнота посилила

зусилля з надання гуманітарної допомоги. Уряд Гаїті разом з міжнародними партнерами розробив спеціальний план для прискорення митного клірингу гуманітарної допомоги. Цей план передбачав встановлення окремого каналу для митного контролю гуманітарних вантажів, а також зниження митних обов'язків та спрощення процедур.

Сирія (конфлікт з 2011 року). В контексті тривалого конфлікту в Сирії, перевезення гуманітарної допомоги стало особливо важливим завданням. ООН та інші гуманітарні організації укладали угоди з владою Сирії та різними збройними групами, щоб забезпечити безпечний доступ гуманітарних конвойів через митні кордони та пункти контролю. Поряд з цим, уряд Сирії дозволяв спеціальний митний режим для гуманітарних вантажів, що допомагав зменшити затримки та покращити швидкість доставки допомоги.

Туреччина (під час сирійського конфлікту). У зв'язку зі сирійським конфліктом Туреччина стала важливою точкою для транспорту гуманітарної допомоги в Сирію. Турецький уряд укладав угоди з різними гуманітарними організаціями та міжнародними партнерами, щоб забезпечити безпечний та швидкий доступ гуманітарних вантажів через кордон. Процедури митного контролю спрощувалися для гуманітарних конвойів, що дозволяло зменшити затримки та забезпечити доставку допомоги до внутрішньо переміщених осіб та біженців в Сирії.

Ємен (під час гуманітарної кризи). У зв'язку з тривалим конфліктом та гуманітарною кризою в Ємені, міжнародні організації разом з урядом домовлялися про спеціальні митні режими для гуманітарних вантажів. Це включало зниження митних обов'язків, спрощення митних процедур та забезпечення безпечного доступу для гуманітарних конвойів до внутрішніх регіонів Ємену.

Сьєрра-Леоне (під час епідемії Еболи). Під час епідемії вірусу Ебола в 2014 році, міжнародні організації та уряд Сьєрра-Леоне спільно працювали над швидкою доставкою медичної та гуманітарної допомоги. Для цього були

розроблені спеціальні митні та логістичні процедури, які дозволяли швидко просувати допомогу через кордон та розподіляти її серед постраждалих.

Сомалі (під час голоду та гуманітарної кризи). У періоди голоду та гуманітарної кризи в Сомалі, міжнародні організації спільно з урядом країни домовлялися про спеціальні митні режими для швидкого ввезення та розподілу гуманітарної допомоги. Це допомагало забезпечити ефективну допомогу мільйонам людей, які потерпали від голоду та негоди.

Афганістан (під час конфлікту та гуманітарної кризи). Під час тривалого конфлікту та гуманітарної кризи в Афганістані, міжнародні гуманітарні організації спільно з урядом країни розробляли спеціальні митні та логістичні процедури для доставки допомоги до внутрішньо переміщених осіб та населення, що потребує підтримки.

Таїланд (під час природних катастроф). Таїланд має досвід швидкого реагування на природні катастрофи, такі як повені та цунамі. Після цунамі 2004 року, який спричинив величезні руйнації, Таїланд разом з міжнародними гуманітарними організаціями розробив спеціальний план для забезпечення швидкого митного клірингу гуманітарних вантажів та надання допомоги потерпілим.

Гвінея (під час епідемії Ебола). У Гвінеї, як одній із країн, що постраждали від епідемії вірусу Ебола, було важливо забезпечити безпечний доступ гуманітарної допомоги до інфікованих областей. Міжнародні гуманітарні організації спільно з урядом Гвінеї використовували спеціальні процедури митного контролю для забезпечення швидкої та безпечної доставки допомоги.

Лаос (під час наводнень та стихійних лих). Лаос стикається з регулярними наводненнями та іншими стихійними лихами. Уряд країни спільно з міжнародними гуманітарними організаціями створює спеціальні процедури для забезпечення швидкого та безпечного ввезення та розподілу гуманітарної допомоги [6].

Ці приклади вказують на те, що регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон є актуальною проблемою в різних частинах світу, особливо під час конфліктів, природних катастроф та гуманітарних криз. Міжнародні організації, уряди та гуманітарні партнери спільно працюють над розробкою спеціальних процедур для забезпечення ефективної та швидкої доставки допомоги до тих, хто цього потребує.

На основі міжнародного досвіду регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон, Україна може розглядати кілька напрямків адаптації для ефективної та швидкої доставки гуманітарної допомоги:

- розробка спеціальних митних процедур: уряд може встановити спеціальні митні процедури для швидкого та спрощеного митного клірингу гуманітарних вантажів. Це може включати зниження митних обов'язків, скорочення строків митних перевірок та надання пріоритету гуманітарним вантажам.
- створення координаційного органу: уряд може створити спеціальний орган або механізм координації для гуманітарних операцій, який буде співпрацювати з міжнародними гуманітарними організаціями та партнерами для організації швидкого та ефективного ввезення допомоги.
- встановлення пріоритетів на митниці: важливо встановити пріоритет для гуманітарних вантажів під час митних перевірок, щоб забезпечити їх швидкий рух через кордон.
- забезпечення безпеки: для конфліктних регіонів важливо домовитися з усіма сторонами конфлікту щодо безпечного доступу гуманітарних вантажів та забезпечення їх недоторканості під час митних перевірок.
- співпраця з міжнародними організаціями: співпраця з ООН, Червоним Хрестом, Медичними без кордонів та іншими міжнародними гуманітарними організаціями допоможе в розробці ефективних стратегій доставки допомоги та спільних домовленостей з митними процедурами.

- ефективна логістика: розробка оптимальних логістичних схем для перевезення та розподілу гуманітарної допомоги значно збільшить швидкість її доставки.

- своєчасна інформація: уряд повинен забезпечити своєчасне та точне надання інформації щодо митних процедур та вимог для міжнародних гуманітарних організацій, що відправляють допомогу.

- створення реакційних планів: попередньо розроблені плани дій для різних сценаріїв надзвичайних ситуацій допоможуть уряду та гуманітарним організаціям діяти швидко та координовано.

- запобігання корупції: важливо впроваджувати механізми контролю та антикорупційні заходи для забезпечення прозорості та ефективності митних процедур.

- постійне вдосконалення: на основі аналізу результатів гуманітарних операцій слід постійно вдосконалювати процедури та механізми доставки допомоги, враховуючи набутий досвід та виклики.

Ці напрямки повинні адаптуватись до конкретних потреб та умов в Україні, допомагаючи забезпечити швидку та ефективну доставку гуманітарної допомоги в разі надзвичайних ситуацій.

Зазначимо, що зараз в Україні триває війна проти росії, тому на основі міжнародного досвіду регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон визначимо основні напрями покращення регулювання перевезення гуманітарної допомоги в умовах воєнного часу:

- створення гуманітарних коридорів. Важливо домовитися з усіма зацікавленими сторонами про створення безпечних гуманітарних коридорів для доставки допомоги. Це може забезпечити безпечний шлях для гуманітарних конвоїв та літаків;

- спрощення митних процедур. В умовах війни важливо спростити митні процедури для гуманітарної допомоги. Необхідно розглянути можливість тимчасового зняття деяких митних обмежень для швидкої та ефективної перевезення допомоги;

- створення груп для координації. Важливо створити спеціальні групи для координації перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон. Ці групи можуть включати представників урядових органів, гуманітарних організацій, міжнародних партнерів тощо;
- забезпечення безпеки. В умовах війни безпека є пріоритетом. Розробка планів забезпечення безпеки для гуманітарних конвоїв, персоналу та допомоги може гарантувати успішну доставку допомоги;
- використання технологій. Використання сучасних технологій, таких як електронні системи моніторингу, може сприяти відстеженню руху гуманітарної допомоги та уникненню затримок;

- дипломатичні зусилля. Дипломатичні зусилля є важливими для вирішення питань перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон. Важливо встановити зв'язок з міжнародними партнерами та домовитися про спільні підходи;
- публічна інформація. Інформування громадськості про гуманітарну ситуацію та необхідність допомоги може сприяти формуванню підтримки та звільнити шлях для забезпечення допомоги.

Отже, міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон свідчить про значущі зусилля спростити та прискорити цей процес. Введення спеціальних процедур, винятків та узгоджених стандартів дозволяє забезпечити більш швидке та ефективне перетинання кордону для гуманітарних вантажів. Найкращі практики включають попередню реєстрацію вантажів, спрощені митні процедури, встановлення спеціальних коридорів для гуманітарної допомоги та забезпечення співпраці між усіма зацікавленими сторонами. Такі заходи допомагають швидше та ефективніше надавати допомогу в кризових ситуаціях.

3.2. Основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги

Під час криз, таких як стихійні лиха, пандемії і війна, гуманітарна допомога відіграє ключову роль в порятунку життів. Ефективне та дієве переміщення гуманітарної допомоги має вирішальне значення для забезпечення своєчасного надходження основних груп товарів до постраждалих людей. Однак даний процес часто є складним, що вимагає ретельного планування, координації та додержання регулятивних процедур. Для проєктування ефективного процесу поставок гуманітарної допомоги потрібне створення та прийняття стандартизованих практик для управління цими процесами [42, с. 14]. Управління процесом переміщення гуманітарної допомоги надає змогу детально розглянути і розробити дієві методи постачання гуманітарної допомоги через митну територію та дослідити стратегії подолання внутрішніх перешкод в даному процесі.

Основними проблемами, які виникають під час переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України є: (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Проблеми, які виникають під час переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України

Проблема	Розкриття сутності
Логістика та транспортування	«Труднощі з доступом до віддалених або постраждалих від конфлікту районів, неадекватна транспортна інфраструктура, обмежена доступність варіантів транспорту».
Митні та нормативнібар'єри	«Складні митні процедури, бюрократичні перешкоди, обмеження та відсутність узгодженості між митними правилами різних країн».
Ризики безпеки	«Політична нестабільність, конфлікти, насильство та відсутність безпеки вздовж транспортних маршрутів і в пунктах в'їзду створюють ризики для безпеки поставок допомоги».
Затримки та вузькі місця	«Адміністративні затримки, затори в портах і аеропортах логістичні проблеми призводять до затримок доставки допомоги».
Обмеження фінансування ресурсів	«Недостатнє фінансування транспортування та логістики, обмежена доступність ресурсів і бюджетні обмеження впливаютьна масштаби та швидкість переміщення допомоги».
Контроль якості та стандарти	«Забезпечення дотримання стандартів якості та правил безпеки імпортних товарів, перевірка автентичності поставок допомоги».
Культурні виклики	«Відмінності в культурних звичаях, мовних бар'єрах, місцевих звичаях і традиціях, які можуть вплинути на переміщення допомоги».

Екологічні міркування	«Екологічні норми, обмеження щодо небезпечних матеріалів, управління відходами та мінімізація екологічного впливу транспортування та розповсюдження допомоги».
Координація та спілкування	«Відсутність координації та комунікації між гуманітарними організаціями, урядовими установами та постачальниками матеріально-технічного забезпечення, що призводить донеефективності та затримок».
Інфраструктурні обмеження	«Недостатні складські приміщення, відсутність інфраструктури холодового ланцюга, погана дорожня мережа, обмежений доступдо надійного електропостачання та інші інфраструктурні проблеми».

Джерело: складено автором на основі [35]

В цілому усі перелічені проблеми мають негативний вплив на переміщення гуманітарки через митний кордон, котру необхідно чим найшвидше доставити до відповідних гуманітарних центрів. Аби хоча б трохи вплинути на зниження даних проблем, необхідно аналізувати ланцюг постачання і провести моніторинг ефективності методів поставок. Розробляючи методи постачання важливо врахувати культурні норми, цінності і практику постраждалого населення, для того, щоб гарантувати, що гуманітарна допомога є належною, шанобливою та чуйною до конкретних потреб отримувачів.

Щоб поліпшити ланцюг постачання гуманітарної допомоги, необхідно розробити процес оптимізації процесу переміщення через митний кордон. Нище вказані дії дозволять зробити весь процес більш зручним та з нижчими затратами:

1) Зміцнення партнерства:

- сприяти міцному партнерству і співробітництву між гуманітарними та урядовими організаціями, постачальниками логістичних послуг та місцевими громадами, залученими до процесу переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України;
- встановлювати офіційні угоди і механізми координування для поліпшення комунікації, обміну інформацією і спільного прийняття рішень;
- брати участь в регулярному діалозі та координаційних зустрічах для з'ясування проблемних питань, узгодження стратегій і підвищення рівня загальної ефективності процесу гуманітарки через митну територію.

2) Інвестиції у інфраструктуру та технології:

- інвестиції в модернізацію транспортної інфраструктури аби сприяти плавній і дієвій імпортній діяльності;
- вводити технології для удосконалення управління логістикою, зокрема, системи відстеження у реальному часі, програмне забезпечення для управління запасами та рішення для цифрових документів;
- застосовувати цифрові платформи і інструменти обміну даними, аби оптимізувати інформаційний потік між зацікавленими сторонами, поліпшуючи координацію та знижуючи адміністративне навантаження;
- досліджувати застосування нових технологій, таких як блокчейн, Інтернет речей (IoT) і штучний інтелект (ШІ), аби оптимізувати видимість ланцюга поставок і автоматизувати процеси.

3) Спрощення митних і регуляторних процедур:

- тісно вести співпрацю із митними органами для встановлення спеціальних каналів, звільнень чи винятків для переміщення гуманітарної допомоги;
- сприяти митному оформленню, забезпечивши точні і повні документи, домовленості щодо ефективної комунікації із працівниками митниці;
- вести регулярний діалог із митними органами для вирішення будь-яких проблемних питань чи вузьких місць, котрі виникають під час процесу переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України.

4) Поліпшення навчання і нарощування потенціалу:

- інвестувати у навчальні програми для удосконалення навичок та знань персоналу, котрий бере участь в процесі переміщення, включно із логістичним персоналом, митниками і працівниками гуманітарної допомоги;
- пропонувати ініціативи із розбудови потенціалу відповідно до таких темпів, як управління ланцюгом поставок, планування логістики, митні правила, управління ризиками;
- сприяти обміну знаннями і взаємному навчанню через семінари та міжорганізаційні тренінги.

- заохочувати професійний розвиток, аби бути в курсі нових вимог до процесу переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України та передової практики.

Дані рекомендації спрямовані на оптимізацію процесу переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України шляхом розгляду таких ключових сфер, як партнерство, інфраструктура, технології, митні процедури, нарощування потенціалу. Запроваджуючи дані рекомендації, можна спростити процес переміщення гуманітарної допомоги через митну територію України, забезпечивши своєчасну і дієву доставку гуманітарної допомоги тим, хто її потребує [35].

Визначивши основні проблеми та шляхи їх вирішення у контексті переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України, визначимо проблеми та шляхи їх вирішення щодо забезпечення державою гуманітарною допомогою в умовах воєнного стану.

До виявлених за результатами аналізу системних проблем діючого в умовах воєнного стану механізму забезпечення державою гуманітарної допомоги можна, зокрема, віднести такі:

1. Недосконале нормативно - правове регулювання:

- невідповідність законодавчого регулювання, передбаченого базовим Законом України «Про гуманітарну допомогу», викликам кризових ситуацій, зокрема воєнного стану, умовам і реаліям війни;

- розмиття законодавчого поняття «гуманітарна допомога», його неузгодженість із нормами міжнародного гуманітарного права, визнання гуманітарною допомогою товарів, котрі відповідно до свого призначення не є гуманітарною допомогою;

- практика спорадичної динамічної зміни нормативно - правового регулювання, котра хоча і спрямована забезпечити оперативну перебудову системи згідно із викликами сьогодення, не сприяє комплексному вирішенню проблем і, усуваючи одні, може породжувати нові корупційні ризики.

2. Відсутнє чітке розуміння переліку органів влади, відповідальних за забезпечення гуманітарною допомогою цивільного населення, їх ролей, координації, взаємодії:

- відсутність нормативно - правового регулювання повноважень, відповідальності, порядку реалізації повноважень окремих представників державного апарату;
- в Україні де-факто функціонують 2 «координаційних штаби» (при Офісі Президента України та Кабінеті Міністрів України);
- система хоча поступово і впорядковується, але все ще продовжує триматись на «особистих контактах» та «неписаних» правилах;
- інколи спостерігається нескоординована робота органів місцевого самоврядування та волонтерських ініціатив/благодійних та громадських фондів (організацій);
- відсутня ефективна взаємодія між місцевими військовими і цивільними адміністраціями, органами місцевої влади;
- змішування процесів поставок гуманітарної допомоги на всіх рівнях, в результаті чого навіть в державного апарату відсутнє єдине розуміння як працює система забезпечення гуманітарною допомогою у військовий час.

3. Недосконалий механізм визначення потреб в гуманітарній допомозі:

- відсутня ефективно працююча системи визначення, аналізу і систематизації потреб в гуманітарній допомозі, особливо в регіонах, на території котрих здійснюються бойові дії, що також здійснює вплив на ефективність надання допомоги і забезпечення належного контролю за її розподілом та цільовим використанням;
- система функціонує працює не знизу догори, а в зворотному напрямку - згори вниз;
- розірваний ланцюг поставок гуманітарної допомоги між колективними отримувачами, і людиною з «останньої милі»;

- ініціативи «останньої милі» переважно функціонують ізольовано від потоків допомоги, котра поступає державними каналами.

4. Зберігаються недоліки в координації між органами влади і міжнародними гуманітарними організаціями – чим вище рівень органів влади, тим вище ризик неефективної координації:

- результатом є розбалансування системи визначення потреб і їхніх задоволення.

5. Недостатній рівень комунікації між органами місцевого самоврядуванням та населенням:

- населення недостатньо поінформоване про те, де і коли можна повідомити про потреби і одержати гуманітарну допомогу;
- населення широко не інформоване щодо заходів, котрі вживаються як для упередження правопорушень, пов'язаних із обігом та застосуванням гуманітарної допомоги, так і для покарання винних осіб; комунікаційна стратегія із даного питання не сформована і не реалізується;
- немає практики прозорого звітування.

6. Відсутність механізмів ефективного державного контролю за поставкою, розподілом, обліком та застосуванням гуманітарної допомоги, що, зокрема, пов'язано із відсутністю:

- єдиного механізму класифікації товарів гуманітарної допомоги, їх сортування, маркування і визначення одиниці вимірювання;
- товаросупровідної документації на гуманітарний вантаж із детальним його описом (декларації, котрі подаються під час митного оформлення, не забезпечують належної деталізації і подекуди заповнюються неправильно);
- механізму «трекінгування» вантажів за всім ланцюгом поставок;
- надійних механізмів верифікації донорів і одержувачів гуманітарної допомоги в умовах військового стану;
- системи авторизації складів (авторизація ускладнена в регіонах, де ведуться інтенсивні бойові дії);

- прозорого механізму розподілу допомоги як на складах першого вивантаження, так і одержувачами допомоги для її передачі кінцевим набувачам;

- нормативно - правового регулювання механізмів обліку, звітування, контролю відповідно до цільового використання гуманітарної допомоги в умовах військового стану.

7. Неефективна робота органів місцевого самоврядування на етапі «останньої милі»:

- немає налагодженої взаємодії між органами місцевої та державної влади під час розподілу гуманітарної допомоги;

- ризики управлінської неефективності, недоброчесності зі сторони керівництва військових адміністрації, органів місцевої влади.

8. Множинні ініціативи із впровадження ІТ інструментів для координування процесів надання гуманітарної допомоги:

- окремі із інструментів подібні в багатьох аспектах та дублюють один одного, що ускладнює централізований збір і аналіз потреб, координацію процесів їхнього задоволення, формування довіри учасників системи надання гуманітарної допомоги до таких платформ [16].

Передбачена спрощена процедура в умовах військового стану виявилась надто громіздкою і в цілому непридатною. Із перших днів війни Уряд зайняв чітку і однозначну позицію, відповідно до котрої держава та народ мають одержати все необхідне для оборони та подолання гуманітарної кризи, навіть якщо для цього прийдеться закрити очі на окремі правопорушення [40].

Перший крок – ухвалення Кабміном України Постанови «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги». Її припис є чітким та однозначним: «в умовах воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги від юридичних та фізичних осіб – резидентів і нерезидентів» [9].

Другий крок – тимчасова відмова від використання законодавчо передбачених реєстраційних процедур: під час ввозу на територію України гуманітарної допомоги більше не потрібно одержувати окреме рішення про визнання вантажа гуманітаркою, одержувач не обов'язково має бути включеним до Єдиного реєстру одержувачів гуманітарної допомоги, а митна та прикордонна служби забезпечують невідкладний пропуск через Державний кордон України допомоги.

Третій крок – спрощення процедури митного оформлення. На вищому рівні воно регламентується Митним Кодексом України і Законом України «Про гуманітарну допомогу». Стосовно підзаконних актів це питання регулювалось двома постановами Кабінету Міністрів України: «Про Порядок митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги» [36] та «Про затвердження Порядку взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та Національного банку щодо реалізації Закону України «Про гуманітарну допомогу» [37].

Не заглиблюючись в зміст питання відзначимо, що на перший погляд ефективна процедура митного оформлення в умовах на сучасному етапі виявилась надто складною, а тому непридатною для використання. Нині для України одним із основних задач є максимальне насичення держави гуманітарними вантажами, що дозволять уникнути гуманітарної кризи і забезпечать нормальне функціювання економіки країни. Ще більш гостро дана проблема стояла протягом першого місяця війни.

Для реалізації вказаного завдання Уряд ще у лютому 2022 року ухвалив Постанову «Про особливості визнання гуманітарною допомогою товарів, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та цивільного захисту населення в умовах введення воєнного стану» [38]. Однак вона не змогла у повній мірі розв'язати проблеми спрощення митного оформлення. Зважаючи на це, Кабінет Міністрів прийняв Постанову «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в

умовах воєнного стану». Відповідно до постанови, закріпилися нові процедури митного оформлення гуманітарної допомоги [10].

Проте, законодавчого закріплення спрощеної процедури митного оформлення недостатньо. Для оперативного отримання гуманітарної допомоги її варто звільнити від оподаткування. Аби вирішити цю ситуацію була ухвалена Постанова «Про тимчасове відстрочення сплати митних платежів під час ввезення на митну територію України продуктів харчування та інших товарів першої необхідності» [39]. Вона дозволяла відстрочити сплату податкових платежів, але не звільняла від них в повній мірі. Згодом, було прийнято ще ціла низка постанов, котрі змінювали та доповнювали одна одну. Однак, і до сьогодні це питання є неврегульованим.

Враховуючи сучасні технології, також не можна не сказати щодо спрощеного порядку спрямування гуманітарної допомоги одержувачам і розподілу її між ними. Нині, оперативний порядок отримання гуманітарної допомоги як ніколи потрібний. Тож, Державна служба України із питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів разом з компанією Banza за сприяння Офісу Президента України запустили офіційну платформу («СпівДія») для управління процесами отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги.

Платформа є простором для зв’язку між різними благодійними організаціями, а також державними організаціями. Даний сайт є автоматичним прийомом і співставлення запитів та пропозицій про допомогу, завдяки котрій перевірені волонтери надають потрібну допомогу особам, які цього найбільше потребують [40].

Отже, нині застосування звичайних адміністративних та митних процедур, пов’язаних із надходженням в Україну гуманітарної допомоги є неефективним і, по суті, неможливим. Потреби держави та народу України в гуманітарних вантажах може бути задоволена лише у випадку запровадження істотно спрощених “кризових” процедур. Їх ефективність може бути підвищена завдяки широкому використанню інструментів електронного

урядування (зокрема, застосунку «СпівДія»). Однак спрощення процедур підвищує небезпеку скоєння правопорушень, пов’язаних з обігом гуманітарних вантажів. Держава вчинила низку заходів, щоб забезпечити ефективне та безперебійне надходження в країну необхідних товарів через механізми гуманітарної допомоги. Однак їх недоліком є безсистемність і відсутність узгодженості. Вважаємо, що в країні повинен існувати комплекс правових норм різного рівню юридичної сили, які б регулювали здійснення так званого “кризового менеджменту”, зокрема і в сфері обігу гуманітарної допомоги. Це б істотно розвантажило публічну адміністрацію в умовах надзвичайного чи воєнного стану і знизило рівень невизначеності і соціальної напруги в суспільстві.

ВИСНОВКИ

Дослідивши процес регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України, можемо зробити узагальнюючі висновки.

1. Визначивши поняття, цілі та принципи надання гуманітарної допомоги, встановлено, що гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв’язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану.

Формами надання гуманітарної допомоги є: продовольча та харчова допомога, медична допомога, доступ до чистої води й санітарії, надання укриття, повітряні перевезення.

Принципами надання гуманітарної допомоги є: гуманність, нейтралітет, неупередженість, незалежність.

2. Дослідивши організаційно - правове забезпечення надання гуманітарної допомоги та її переміщення через митний кордон України, визначено, що правова модель забезпечення гуманітарною допомогою була врегульована Законом України «Про гуманітарну допомогу». З 24.02.2022 унаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, динамічних процесів у сфері військової оборони, різкого збільшення потреб гуманітарної допомоги та необхідності швидкого задоволення гуманітарних потреб як у регіонах, у яких ведуться активні бойові дії, так і в регіонах, які почали масово приймати ВПО, ця модель зазнала суттєвих змін.

Елементами системи забезпечення гуманітарної допомоги є: гуманітарна допомога; отримувачі гуманітарної допомоги; державні органи, які виконують функцію координації та контролю; логістичні хаби та склади; правила функціонування системи, як врегульовані нормативними актами, так і неформально впроваджені; набувачі допомоги (фізичні особи, визначені законодавством юридичні особи); донори (міжнародні та українські); перевізники гуманітарної допомоги; інструменти (спеціальні рахунки, приватні рахунки для збору грошової допомоги, ІТ-рішення та ініціативи); зв'язки між елементами системи.

Суб'єктами забезпечення гуманітарною допомогою є: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення; Рада міністрів Автономної Республіки Крим; обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації.

3. Проаналізувавши митний контроль гуманітарної допомоги, яка переміщується через митний кордон України, з'ясовано, що з початку повномасштабної війни близько 40 країн світу надали Україні військову, гуманітарну та фінансову підтримку на суму майже 185 млрд доларів (165 млрд євро). Найбільшими донорами України є США та Німеччина. З початку повномасштабного вторгнення в Україну за період з 24 лютого по 31 грудня 2022 року за офіційними даними Державної митної служби України через митні органи оформлено як гуманітарну допомогу товарів загальною вагою

1088,7 тис. тон. В розрізі митниць, що здійснили декларування гуманітарної допомоги, яка надійшла автомобільним та залізничним транспортом найбільше товарів надійшло через Львівську та Волинську митниці. За ділянками кордону пропуску гуманітарної допомоги протягом зазначеного періоду можна відмітити, що понад 70% товарів надійшло через українсько-польський кордон.

4. Здійснивши оцінку митного оформлення товарів, визнаних гуманітарною допомогою, встановлено, що 26 березня 2022 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 362 оновлено питання пропуску гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, зокрема нею визначено, що: на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги від донорів здійснюється за місцем перетину митного кордону України шляхом подання декларації; товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом без вимоги прийняття спеціального рішення; запроваджується спрощений порядок пропуску через митний кордон України та визнання товарів гуманітарною допомогою для окремих категорій товарів військового призначення; ввезення інших товарів гуманітарної допомоги, які належать до: товарів подвійного використання – здійснюється відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 р. № 8.

За 2018-2021 роки кількість заповнених декларацій невпинно збільшувалась. Але, з введенням в країні воєнного стану, ситуація кардинально змінилась. Так, якщо порівняти дані про створення декларацій за 2021 і 2022 роки, то бачимо, що у 2022 році даний показник зменшився на 1 625,00 тис. ш та бо на 31%.

5. З’ясувавши особливості застосування механізму нетарифного регулювання при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України, визначено, що відповідно до постанови №174, на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги від

донорів здійснюється шляхом подання декларації без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Загалом заходи нетарифного регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України поділяються на: загальні (стосуються виключно процедури надання, отримання та звітності щодо цієї допомоги); спеціальні (застосовуються до окремих категорій товарів визнаних гуманітарною допомогою, що переміщуються через митний кордон України).

6. Вивчивши міжнародний досвід регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон, з'ясовано, що міжнародне регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон базується на кількох ключових документах: міжнародне право гуманітарної допомоги; конвенція про сприяння гуманітарній допомозі; декларація про гуманітарну допомогу; кодекс поведінки для міжнародних робітників гуманітарної допомоги; спеціалізовані групи та організації.

Міжнародними практиками та ініціативами, що стосуються регулювання перевезення гуманітарної допомоги через митний кордон є: спільний кодекс гуманітарних допомог; рамкова угода про полегшення перевезення гуманітарної допомоги; група експертів з гуманітарної допомоги та митних питань; зелений коридор для гуманітарної допомоги.

7. Висвітливши основні напрями удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги, встановлено, що для покращення ланцюга постачання гуманітарної допомоги, потрібно розробити проєкт оптимізації процесу переміщення через митний кордон.

Для вирішення питань щодо удосконалення законодавчої та правозастосовної практики у сфері надання та переміщення гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану необхідно: ухвалення Кабінетом Міністрів України Постанови «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги»; тимчасова відмова від застосування

передбачених законодавством реєстраційних процедур; спрощення процедури митного оформлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович М. М. Право на гуманітарну допомогу під час збройного конфлікту і відповідальність за його порушення згідно з міжнародним правом / М. М. Антонович // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2015. Т. 168. С. 93-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN /NaUKMAun_2015_168_24. (дата звернення: 31.07.2023)
2. Буздуган Я. М. Правові основи діяльності українських благодійних об’єднань медичного спрямування / Я. М. Будзуган // Віче. – 2010. – № 24. – С. 25–30.
3. Білак А. А. Особливості митного оформлення гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану / А. А. Білак // Сталий розвиток суспільства та держави: сучасні виклики та напрямки розвитку : матер. Всеукр. наук. конф. молодих вчених (м. Одеса, 18 листоп. 2022 р.) [Електронне видання] / уклад.: В. С. Кучерявенко, Л. С. Бондарчук. І. С. Радковська [та ін.] ; за ред. М. Р. Аракеляна, К. І. Спасової. – Одеса, 2022. – С. 15-18.

4. Ввезення на митну територію України комерційних вантажів під виглядом гуманітарної допомоги. URL: https://antycorportal.nazk.gov.ua/en/risks/106/?print=1 (дата звернення: 28.07.2023)

5. Васковець О.Е Базові принципи гуманітарної діяльності. URL: https://naub.oa.edu.ua/2023/bazovi-pryntsypy-humanitarnoyi-diyalnosti/ (дата звернення: 03.07.2023)

6. Гуманітарна катастрофа чи гуманітарна голка – дві сторони однієї медалі: доступ до гуманітарної допомоги в умовах збройного конфлікту на сході України / О.А. Біда, А.Б. Блага, О.А. Мартиненко, М. Г. Статкевич; за заг. ред. А.П. Бущенка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – К., КИТ, 2016. 54 р. с. 4 URL: https://helsinki.org.ua/ wpcontent /uploads /2016/06/Press_Hu manitarian_aid_reportUKR.pdf. (дата звернення: 03.07.2023)

7. Гуманітарна допомога. URL: https://www.bitlex.ua/uk /blog/terms /post/gumanitarna_dopomoga (дата звернення: 03.07.2023)

8. Деркач Е.М. Правові питання перевезення вантажів гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 1. С. 82–86.

9. Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги. Постанова Кабінету міністрів України від 5 березня 2022 р. № 202. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 31.07.2023)

10. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 174. Офіційний вісник України. 2022. № 25. С. 154. Ст. 1259.

11. Економічні механізми управління ризиками надзвичайних ситуацій / В. А. Акімов, В. Я. Богачов, В. К. Владимировський [та ін.]. - М.: Куна, 2004 - 312 с.

12. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2022 рік. URL: https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti (дата звернення: 28.07.2023)

13. Карпчук Н. Гуманітарна допомога та цивільний захист як напрям діяльності європейського союзу для сприяння міжнародному миру й безпеці. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2019. 1 (5). С. 13–22. URL:https://doi.org/10.29038/2524-2679-2019-01-13-22 (дата звернення: 03.07.2023)

14. Козіна В. Окремі правові аспекти отримання благодійної (гуманітарної) допомоги в період дії воєнного стану. Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/pytannya-vidpovidi_po_blagodiyniy_ pravovi_ aspekty.pdf (дата звернення: 03.07.2023)

15. Коваль Н. О. Загальні заходи нетарифного регулювання ввезення гуманітарної допомоги на митну територію України / Н. О. Коваль // Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу / відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 2. С. 356-358.

16. Механізми надання державою гуманітарної допомоги в умовах воєнного часу. Національне агенство з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/07/Mehanizmy-nadannya-derzhavnoyu-gumanitarnoyi- dopomogy-v-umovah-voyennogo-stanu.pdf

17. Митний кодекс України (із змінами) : від 25.10.2019 р. № 4495-VI : станом на 13 берез. 2012 р. URL: https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/kodeksi/63223.html (дата звернення: 05.07.2023).

18. Макарова О. О. Роль митних органів в забезпеченні фіскальної політики держави під час дії воєнного стану / Макарова О. О., Нагорна І. В. // «Наукова весна» 2023 : матеріали 13-ої Всеукраїнської наук.-техн. конф. студ., аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 1-3 березня 2023 року– Дніпро : НТУ «ДП», 2023. – С. 317-318

19. Мединська Г. А. Державне управління розвитком гуманітарної сфери в системі забезпечення суспільної стабільності : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Г. А. Мединська. - Чернігів, 2020. - 254с.

20. Офіційні дані Державної митної служби України. URL: https://customs.gov.ua (дата звернення: 28.07.2023)

21. Офіційні дані Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 28.07.2023)

22. Офіційні дані Міністерства соціальної політики України. URL: https://www.msp.gov.ua/documents/6239.html (дата звернення: 31.07.2023)

23. Про гуманітарну допомогу» Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T991192?an=56284 (дата звернення 03.07.2023 р)

24. Про благодійну діяльність та благодійні організації. Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t125073?an=11&ed=2012_07_05 (дата звернення 03.07.2023 р)

25. Про деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 927. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2020-%D0%BF#Text (дата звернення: 04.07.2023)

26. Про деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2022 р. № 236. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.07.2023)

27. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану. Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text (дата звернення: 05.07.2023)

28. Про деякі питання товарів критичного імпорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2022 р. № 289. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/289-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.07.2023)

29. Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 р. № 379. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-osoblivostizdijsnennya-gumanitarnoyi-dopomogi-yakaperevozitsya-zaliznichnim-transportom-vumovah-voyennogo-stanu-379 (дата звернення: 05.07.2023)

30. Про перелік товарів критичного імпорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 р. № 153. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 153-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.07.2023)

31. Проміжний звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws /show/3044-IX#Text (дата звернення: 27.07.2023)

32. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 174. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.03 2022 р. № 362. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/362-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 28.07.2023)

33. Про внесення зміни до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 174. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04 2022 р. № 396. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 28.07.2023)

34. Портал гуманітарної допомоги Help.gov.ua. URL: https://help. gov.ua/ (дата звернення: 31.07.2023)

35. Проєктування процесу імпорту гуманітарної допомоги. The 4th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society” (June 19-21, 2023) SPC “Sciconf.com.ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. 1281 p.

36. Про Порядок митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2000 р. № 544. Офіційний вісник України. 2000. № 12. С. 148. Ст. 481.

37. Про затвердження Порядку взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та Національного банку щодо реалізації Закону України «Про гуманітарну допомогу» : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2013 р. № 241. Офіційний вісник України. 2013. № 29. С. 10. Ст. 990.

38. Про особливості визнання гуманітарною допомогою товарів, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та цивільного захисту населення в умовах введення воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2022 р. № 155. Урядовий кур’єр. 2022. № 41

39. Про тимчасове відстрочення сплати митних платежів під час ввезення на митну територію України продуктів харчування та інших товарів першої необхідності : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 180. Офіційний вісник України. 2022. № 25. С. 158. Ст. 1262.

40. Сорока Є.Є., Гуманітарна допомога: Специфіка регулювання в умовах воєнного стану. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал» № 5, 2022

41. Управління ООН з координації гуманітарних справ (OCHA) / Ukraine. URL: https://fts.unocha.org/appeals/475/summary (дата звернення: 27.07.2023)

42. Хігні Джозеф. Основи управління проєктами. Харків. Вид-во «Ранок»: Фабула, 2020. 272 с.

43. Які країни-союзники роблять найбільший внесок у перемогу України. URL: https://www.slovoidilo.ua/2023/07/17/infografika/ekonomika/yaki-krayiny-soyuznyky-roblyat-najbilshyj-vnesok-peremohu-ukrayiny (дата звернення: 27.07.2023)

44. Як обліковувати гуманітарну допомогу. https://www.golovbukh.ua/article/9509-yak-oblkovuvati-gumantarnu-dopomogu (дата звернення 03.07.2023 р)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

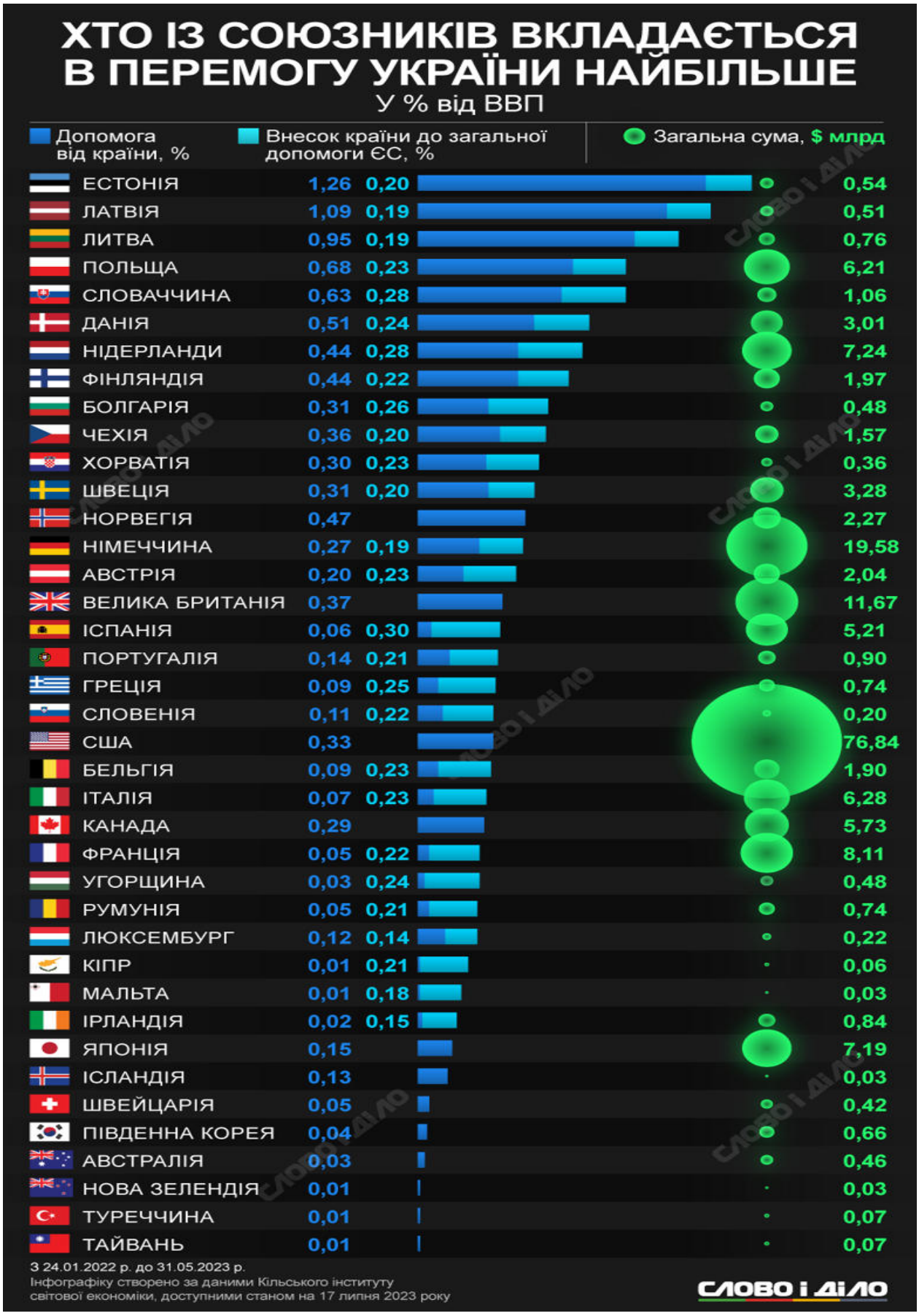
Ключові зміни, які відбулися протягом лютого - травня 2022 року

Станом на 24.02.2022	Станом на 01.06.2022 (з урахуванням змін до законодавства та нормативного регулювання, прийнятих після 24.02.2022)
Ключовий суб'єкт у питаннях гуманітарної допомоги - Міністерство соціальної політики України (спеціально уповноважений орган, що здійснення контролю за отриманням, розподілом, використанням за цільовим призначенням, підготовкою статистичної звітності, обліком гуманітарної допомоги), разом з Радою міністрів АР Крим та обласними державними адміністраціями	Ключового суб'єкта немає; повноваження розділені між різними органами влади та косультаційно - дорадчими органами, які реалізують процеси забезпечення гуманітарною допомогою паралельно, кожний у межах відведеної компетенції
Гуманітарною допомогою визнавалися вантажі, кошти, у тому числі в іноземній валюті, виконані роботи, надані послуги **на підставі рішень Міністерства соціальної політики України, державних адміністрацій**	Гуманітарна допомога визнається *за* **декларативним принципом без прийняття рішення Міністерства соціальної політики України, державною адміністрацією, дія Порядку № 241 зупинена**

Обов'язкова реєстрація в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги для отримання статусу **отримувача**	**Обов'язок реєстрації** в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги для отримання статусу **отримувача не реалізується**
Гуманітарною допомогою визнавалися лише товари (предмети), які, задовольняючи відповідні потреби, **не створюють загрози життю чи здоров'ю фізичних осіб**	Розширення категорій товарів, які визнаються гуманітарною допомогою: у тому числі окремі **спеціальні засоби індивідуального захисту та паливні матеріали, товари військового призначення**
Митне оформлення вантажів гуманітарної допомоги без стягнення плати **лише за наявності рішення** Міністерства соціальної політики України, державних адміністрацій; застосовуються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності	**Спрощений порядок митного оформлення - рішення** Міністерства соціальної політики України, державної адміністрації для митного оформлення вантажів **не потрібне,** заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності до переважної більшості допомоги не застосовуються
Кількарівневий нормативно визначений контроль	Спрощений порядок звітності і контролю для переважної більшості допомоги

Джерело: складено автором на основі [16]

Додаток Б

Джерело: складено автором на основі [43]

Додаток В

Таблиця В.1

Інформація про видові ознаки товарів гуманітарної допомоги, що були ввезені на митну територію України за період з 24.02 по 31.12.2022 року

Товарна позиція за УКТ ЗЕД		Вага (кг)
6309	Одяг та інші вироби, що використовувалися	414397
9404	Основи матрацні для ліжок; постільні речі	167445
8705	Моторні транспортні засоби спеціального призначення, не призначені для перевезення людей або вантажів	137929
8703	Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначеніголовним чином для перевезення людей	92384
6914	Інші керамічні вироби	90644
9503	Інші іграшки; моделі зменшеного розміру; головоломки	88130
9403	Інші меблі та їх частини	87631
9402	Меблі медичні, хірургічні, стоматологічні, ветеринарні, перукарські крісла	79910
3004	Лікарські засоби дозовані або фасовані для роздрібної торгівлі	41962
9506	Інвентар, обладнання для спорту; плавальні басейни, басейни для дітей	41192
6307	Інші готові вироби, включаючи викрійки одягу	38674
6301	Ковдри та пледи дорожні	34754
9401	Меблі для сидіння та їх частини	33989
8704	Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів	21730
8713	Коляски інвалідні	20265
5705	Інші килими та текстильні покриття для підлоги	19746
8712	Велосипеди	18351
1704	Кондитерські вироби з цукру без вмісту какао	17133
8702	Моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія	12600
9021	Пристрої ортопедичні; пристрої для лікування переломів; штучні частинитіла; слухові апарати	10340
6306	Брезенти, палатки, вітрила, спорядження для кемпінгів	8790
9508	Каруселі, гойдалки, тири та інші атракціони; пересувні цирки, звіринці,театри	7744
6210	Одяг, виготовлений з товарних позицій 5602, 5603, 5903, 5906, 5907	6869
9619	Гігієнічні прокладки, дитячі пелюшки і підгузки	6771
6807	Вироби з асфальту	6220
9018	Прилади та пристрої для використання у медицині, хірургії, стоматологіїабо ветеринарії	6182
7308	Металоконструкції та їх частини з чорних металів	6170
6912	Посуд та прибори столові, кухонні з кераміки (крім фарфорового)	5952
1102	Борошно із зерна інших зернових культур	5880
1701	Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків у твердому стані	4936
9608	Ручки; маркери; пера; олівці механічні; тримачі та частини до них	4248
2001	Овочі, приготовлені або консервовані з оцтом	4212
401	Молоко та вершки, не згущені	3880
1006	Рис	3836
3402	Поверхнево-активні речовини, засоби для прання, миття та чищення	3642
1512	Олії соняшникова, сафлорова або бавовняна	3520

3926	Інші вироби з пластмас та вироби з 3901 - 3914	3512
3918	Покриття пластмасові для підлог, стін або стелі	3407
8418	Холодильники, морозильники; теплові насоси	3329
6203	Костюми, комбінезони, шорти, для чоловіків або хлопців	2996
9505	Вироби для свят, карнавалів або інші вироби для розваг	2979
6907	Плитки для підлоги, стін тощо, керамічні неглазуровані	2550
3005	Вата, марля, бинти та аналогічні вироби	2340
4015	Одяг та речі з не затверділої вулканізованої гуми	2337
8450	Машини пральні	2262
3214	Замазки, мастики, шпаклівки, суміші для фасадів, стін тощо	2123
9610	Дошки грифельні	2064
4820	Інші канцелярські товари з паперу, картону	1963
6302	Білизна постільна, столова, туалетна, кухонна	1893
6506	Інші головні убори та капелюхи	1848
5407	Тканини з синтетичних комплексних ниток	1800
8502	Електрогенераторні установки та обертові електричні перетворювачі	1800
8516	Електронагрівальні прилади та апарати; праски електричні	1797
1902	Вироби з тіста без дріжджів; кускус	1783
9405	Лампи та освітлювальне обладнання, в іншому місці не зазначені	1768
7309	Резервуари з чорних металів, місткістю понад 300 л, без механічних або теплотехнічних пристроїв	1676
3925	Вироби будівельні з пластмас	1644
8715	Коляски дитячі та їх частини	1572
7612	Резервуари з алюмінію, місткістю не більш 300 л без механічного або теплотехнічного обладнання	1400
8471	Машини автоматичного оброблення інформації та їх блоки; магнітні або оптичні зчитувальні пристрої	1350
7323	Вироби столові, кухонні та аналогічні вироби, їх частини з чорних металів	1315
9027	Прилади та апаратура для фізичного або хімічного аналізу	1262
6114	Інший одяг трикотажний	1225
6911	Фарфоровий посуд, прибори столові, кухонні	1225
1905	Хлібобулочні вироби, рисовий папір	1167
8414	Насоси повітряні або вакуумні, повітряні компресори та вентилятори;витяжні ковпаки чи шафи з вентилятором	1156
4202	Чемодани, сумки, футляри та інші аналогічні вироби	1155
4418	Вироби столярні та теслярські будівельні деталі	1114
8517	Апарати електричні телефонні або телеграфні; відеотелефони	1102
8422	Машини посудомийні; обладнання для наповнення, закупорювання пляшок, банок тощо, фасування, загортання, наклеювання етикеток, герметизації та пакування товарів, для газування напоїв	1042

Джерело: складено автором на основі [31]